

DE MILITAIRE SPECTATOR

MAANDBLAD VOOR DE WEERMACHT VAN NEDERLANDEN INDIË

waarin opgenomen :

het Artilleristisch Tijdschrift, het Cavaleristisch Tijdschrift en het Militair Technisch Tijdschrift.

Directeur-Redacteur: J. MOORMAN, Reserve-Majoor der Infanterie.

Redacteuren:

J. J. C. P. WILSON, Majoor van den Generalen Staf, Leeraar Hoogere Krijgsschool.

A. Q. H. DIJXHOORN, Majoor van den Generalen Staf.

M. R. H. CALMEIJER, Kapitein van den Generalen Staf, Leeraar Hoogere Krijgsschool.

P. W. PIETERS, Ritmeester der huzaren, adjudant van den Directeur Hoogere Krijgsschool.

A. ETERMAN, Kapitein der artillerie, Lid der Commissie van proefneming.

Redactie en Administratie: Zwarteweg 1, Den Haag — Tel. 117783 en 117784

Abonnement f 2.50 per kwartaal. Indië en Buitenland f 12.50 per jaar. Losse Nummers f 1.—

Postrekening 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V.

106de JAAR No. 1

NADRUK VERBODEN

JANUARI 1937

INHOUD

Blz.

Het huwelijk van Z.M. Koning WILLEM III met H.D.H. Prinses van Waldeck Pyrmont, door W. BARON VAN ITTERSUM	2
Nieuwe Uitgaven.....	6, 34, 40
In memoriam Luitenant-Generaal J. L. TEN BOSCH, door W. E. VAN DAM VAN ISSELT	7
De wederopbouw van ons leger, door H. A. F. G. VAN ERMEL SCHERER	12
IXe Internationaal congres voor militaire geneeskunde en pharmacie	18
Beoordeeling van subalterne reserve-officieren door den hoofdinstruc-teur, door J. MOORMAN	19
Overzicht van de oefening onder leiding van den commandant van het veldleger in September 1936, door V. E. NIERSTRASZ	21
Leven en Streven in de Koninklijke Landmacht	35
Uit de vakpers	44

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V. - 's-GRAVENHAGE - 1937

DE MILITAIRE SPECTATOR

MAANDBLAD VOOR DE WEERMACHT VAN NEDERLANDEN INDIË

waarin opgenomen :

het Artilleristisch Tijdschrift, het Cavaleristisch Tijdschrift en het Militair Technisch Tijdschrift.

Directeur-Redacteur: J. MOORMAN, Reserve-Majoor der Infanterie.

Redacteuren:

J. J. C. P. WILSON, Majoor van den Generalen Staf, Leeraar Hoogere Krijgsschool.

A. Q. H. DIJXHOORN, Majoor van den Generalen Staf.

M. R. H. CALMEIJER, Kapitein van den Generalen Staf, Leeraar Hoogere Krijgsschool.

P. W. PIETERS, Ritmeester der huzaren, adjudant van den Directeur Hoogere Krijgsschool.

A. ETERMAN, Kapitein der artillerie, Lid der Commissie van proefneming.

Redactie en Administratie: Zwarteweg 1, Den Haag — Tel. 117783 en 117784

Abonnement f 2.50 per kwartaal. Indië en Buitenland f 12.50 per jaar. Losse Nummers f 1.—

Postrekening 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V.

106de JAAR No. 1

NADRUK VERBODEN

JANUARI 1937

INHOUD

Blz.

Het huwelijk van Z.M. Koning WILLEM III met H.D.H. Prinses van Waldeck Pyrmont, door W. BARON VAN ITTERSUM	2
Nieuwe Uitgaven.....	6, 34, 40
In memoriam Luitenant-Generaal J. L. TEN BOSCH, door W. E. VAN DAM VAN ISSELT	7
De wederopbouw van ons leger, door H. A. F. G. VAN ERMEL SCHERER	12
IXe Internationaal congres voor militaire geneeskunde en pharmacie	18
Beoordeeling van subalterne reserve-officieren door den hoofdinstructeur, door J. MOORMAN	19
Overzicht van de oefening onder leiding van den commandant van het veldleger in September 1936, door V. E. NIERSTRASZ	21
Leven en Streven in de Koninklijke Landmacht	35
Uit de vakpers	44

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V. - 's-GRAVENHAGE - 1937

HET HUWELIJK VAN Z.M. KONING WILLEM III MET H.D.H. PRINSES VAN WALDECK PYRMONT

te Arolsen op Dinsdag 7 Januari 1879.

DOOR W. BARON VAN ITTERSUM,

Reserve-Majoor der Jagers.

Op den dag, waarop het Nederlandsche Volk den 7den Januari a.s. zich zal mogen verheugen in het huwelijk van PRINSES JULIANA met PRINS BERNHARD VAN LIPPE BIESTERFELD, zal het juist 58 jaar geleden zijn, dat te Arolsen het huwelijk gesloten werd van Haar grootvader KONING WILLEM III met de PRINSES EMMA VAN WALDECK PYRMONT.

Zondag 30 September 1878 bereikte de kennisgeving van de vorstelijke verloving uit Arolsen ons Vaderland. Aan deze mededeeling in de Pers lezen wij de toevoeging „De twintigjarige Prinses wordt, naar men ons verzekert, algemeen bemind om Haar eenvoudig en lieflijk karakter en paart daaraan een krachtig ontwikkeld uiterlijk schoon, dat zich vooral door eene echt Vorstelijke gestalte onderscheidt”.

Er bestond alle reden voor de oprechte vaderlanders om zich in deze verbintenis te verheugen. De Oranjestam toonde in dat jaar een dor en ontbladerd voorkomen; wel waren de takken aan den stam nog krachtig van hout, doch er ontsproten geen jeugdige takken, geen blad ontknopte meer.

Het huis ten Bosch was gesloten, nadat aldaar op 3 Juni van het vorig jaar de hoogstbegaafde KONINGIN SOPHIE was overleden.

PRINS WILLEM VAN ORANJE en zijn broeder PRINS ALEXANDER bewoonden ieder een afzonderlijk paleis op de Kneuterdijk.

Beide prinses schenen den ongehuwden, boven den gehuwden staat te verkiezen. Een lichtstraaltje was het huwelijk van 's Konings broeder PRINS HENDRIK op 24 Augustus 1878 te Potsdam gesloten met PRINSES MARIA VAN PRUISEN. De verwachtingen van dit huwelijk zijn helaas niet verwezenlijkt; reeds op 14 Januari van het volgend jaar overleed deze Prins, die in verschillende rangen in onze Kon. Marine had gediend, kinderloos op het slot Wolfertingen in Luxemburg.

Een zonderling verschijnsel was, hoewel in het licht van die dagen verklaarbaar, dat de geestdrift in ons land voor deze Koninklijke verbintenis gering was te noemen. KONINGIN SOPHIE was door duizenden geëerd en geliefd; zij leefde nog voort in veler harten. De herinnering aan deze Vorstin bij ons volk, dat zoo vast aan eenmaal opgevatte gevoelens van eerbied en liefde blijft vasthouden, was niet zoo spoedig uitgewischt; nog zag men niet algemeen in, dat een nieuwe dageraad zou rijzen van geluk en zegen, die men in de laatste tijden had ontbeerd.

Hoe veranderde deze gemoedsstemming bij de eerste komst van het Vorstelijk paar in onze residentie op den 19en December 1878.

Deze blijde inkomste in onze stad kenmerkte zich weder door hartelijkheid en geestdrift op eene wijze, welke getuigde van de liefde, die het Neerlandsche volk van ouds voor Oranje gevoelde en toonde. Ook bij den intocht van het Koninklijk Paar in onze residentie op den 28sten April 1879 ontbrak het geenszins aan algemeene feestvreugde.

Wij willen achtereenvolgens even met onze gedachten vertoeven bij de plechtigheden van de verloving te Arolsen, bij de eerste aankomst in onze residentie en ten slotte bij het huwelijk in de Kapel van het Vorstelijk Slot.

Een vrij talrijk gezin bewoonde het slot te Arolsen. De regeerende Vorst van het Prinsdom Waldeck-Pyrmont PRINS GEORG VICTOR was gehuwd met PRINSES HELENA, dochter van wijlen WILLEM HERTOG VAN NASSAU. Op 26 September had de viering van het zilveren huwelijksfeest van dit vorstelijk paar plaats gehad. Uit dit huwelijk was een zestal kinderen gesproten, een zoon en vijf dochters, PRINSES EMMA was de derde van dit zestal kinderen, Haar oudere zuster PRINSES MARIA was op 15 Februari van het vorige jaar gehuwd met den KROONPRINS VAN WÜRTEMBERG.

In intiemen kring werd de verloving gevierd; een galadiner, daarna eene receptie ten Hove voor Hofdignitarissen, terwijl de bevolking van Arolsen haar vreugde over de gebeurtenis te kennen gaf door het brengen van serenades. Als verlovingsgeschenk had Zijne Majesteit een kostbare, met tal van juweelen bezette parure geschonken.

De eerste verlovingstijd werd in Arolsen doorgebracht, in stille vreugde en met hoopvolle gevoelens van blijvend geluk.

Er werden tochten in de omgeving gemaakt en talrijke deputatie's uit de omliggende garnizoensplaatsen werden in audiëntie ontvangen. De studie van de Nederlandsche taal en geschiedenis werd door de a.s. Koningin van Nederland niet verzaakt. Uit ons land was daartoe op het Vorstelijk Slot ontboden Dr. L. R. BEYNEN, een bekend en uitnemend docent uit de residentie, die met groote liefde en met veel succes in deze vakken heeft mogen doceeren.

In het gedenkboek „*De Koningin Moeder*” vindt men van de hand van Dr. N. JAPIKSE, aardige bijzonderheden betreffende het gegeven onderricht.

Op 19 December had de Haagsche burgerij gelegenheid het eerste welkom toe te roepen en haar eerste hulde te brengen aan het Vorstelijk paar.

De aankomst aan het Rhijnstation, (tegenwoordig Staatsspoorstation) kenmerkte zich door geestdrift en hartelijkheid.

De Koninklijke wachtkamer was tot receptiekamer ingericht en daarin bevonden zich vóór het tijdstip van aankomst van den trein zeer vele autoriteiten en eene commissie van ontvangst, uit de burgerij gevormd, onder voorzitterschap van den heer D. BOER.

De *Kon. Militaire Kapel* onder leiding van den Kapelmeester VÖLLMAR was op het perron opgesteld.

Hartelijke welkomst-toespraken werden achtereenvolgens gehouden door den Commissaris van de Koningin, den heer FOCK, door den burgemeester Jhr. GEVERS DEYNoot en door den heer BOER.

Allen beijverden zich de gevoelens van de hartelijke gezindheid der bevolking tot uiting te brengen en de allerbeste wenschen voor eene gelukkig toekomst uit te spreken.

Diep bewogen beantwoordde de Koning de redenaars en zeide o.m. dat Hij nimmer aan een huwelijk met deze Prinses zou gedacht hebben, indien in Haar



H. M. ADELHEID EMMA WILHELMINA THERESIA, Prinses van
Waldeck en Pymont.
(1858—1934)



Z. M. KONING WILLEM III (1817—1890)
Naar de schilderij van WILLY MARTENS, in het bezit van H. M. de
Koningin.

hart en karakter niet al die deugden en eigenschappen aanwezig waren, waardoor het Nederlandsche Volk zich steeds heeft onderscheiden en die het zoo hoog eert.

Moge Gods zegen rusten op mijn voorgenomen huwelijk met Haar, van wie ik met vrijmoedigheid durf getuigen, dat Zij alles zal veil hebben voor de eer en de glorie van Nederland.

In een open calèche, met vier paarden bespannen, werd door de jubelende menigte van het station naar het paleis gereden, langs den geheelen weg met uitbundig gejuich begroet.

De manifestatie der Haagsche burgerij op dezen dag was een zichtbaar bewijs van de gevoelens van liefde en trouw, van deelneming en feestvreugde, die de harten der aan Oranje gehechte Hagenaars bezielde.

Het huwelijk op Dinsdag 7 Januari d.a.v. te Arolsen, vond plaats des avonds ten 6.00 uur in de rijk-versierde Slotkapel.

Talrijke Duitsche vorsten en vertegenwoordigers van vreemde souvereinen waren tegenwoordig. Z. M. de Koning droeg de admiraals-uniform, de Bruid een wit satijn kleed met goud geborduurd, de prachtig kanten sluier vastgehouden door spelden met edelgesteenten bezet. Na de voltrekking van het burgerlijk huwelijk in het slot begaf het Echtbaar zich naar de Kapel, waar Het met koorgezang werd ontvangen. Plechtig klonken de tonen van het Dominus fac salvum regem nostrum.

De hofpredikant Dr. SCIPIO hield een korte, hartelijke toespraak, waarna hij het huwelijk inzegende.

De plechtige en feestelijke huldigeningen bij de komst na het huwelijk in ons Vaderland te Amsterdam en te 's-Gravenhage, moesten helaas worden uitgesteld, wegens het overlijden van 's Konings broeder PRINS HENDRIK, die reeds eenigen tijd aan mazelen leed en hierdoor het huwelijk niet had kunnen bijwonen.

Bij deze huldigeningen heeft het niet ontbroken aan geestdriftige bewijzen van medeleven van ons volk met zijn vorsten. Wij twijfelen er niet aan, dat zulks op den 7den Januari a.s. wederom het geval zal zijn. Bij beide verbintenissen hebben liefde en wederzijdsche hoogachting den band gelegd; vol vertrouwen mag onze weermacht met geheel Nederland ook thans weder den hartgrondigen wensch koesteren, dat PRINSES JULIANA met PRINS BERNHARD den Koninklijken weg zullen gaan, waarlangs de bevordering van persoonlijk geluk met het waarachtig heil van den Staat kan samen gaan.

NIEUWE UITGAVEN

Dienstneming als beroepsmilitair en plaatsing als onderofficier-capitulat bij de Koninklijke Landmacht. Samengesteld door C. F. POORTVLIET, Commies bij het Departement van Defensie. Uitg.: N. Samsom N.V., Alphen a.d. Rijn. Prijs f 0.30; bij 10 ex. en meer gelijktijdig f 0.20 per ex.

Een brochure van bescheiden omvang (ruim 20 bladzijden), die op voortreffelijke wijze inlichtingen geeft over den weg om te komen tot een vrijwillige verbintenis bij één der categorieën beroepsmilitair beneden den rang van tweede-luitenant bij de Koninklijke landmacht, die in totaal 5 à 6000 landsdienaren omvatten.

hart en karakter niet al die deugden en eigenschappen aanwezig waren, waardoor het Nederlandsche Volk zich steeds heeft onderscheiden en die het zoo hoog eert.

Moge Gods zegen rusten op mijn voorgenomen huwelijk met Haar, van wie ik met vrijmoedigheid durf getuigen, dat Zij alles zal veil hebben voor de eer en de glorie van Nederland.

In een open calèche, met vier paarden bespannen, werd door de jubelende menigte van het station naar het paleis gereden, langs den geheelen weg met uitbundig gejuich begroet.

De manifestatie der Haagsche burgerij op dezen dag was een zichtbaar bewijs van de gevoelens van liefde en trouw, van deelneming en feestvreugde, die de harten der aan Oranje gehechte Hagenaars bezielde.

Het huwelijk op Dinsdag 7 Januari d.a.v. te Arolsen, vond plaats des avonds ten 6.00 uur in de rijk-versierde Slotkapel.

Talrijke Duitsche vorsten en vertegenwoordigers van vreemde souvereinen waren tegenwoordig. Z. M. de Koning droeg de admiraals-uniform, de Bruid een wit satijn kleed met goud geborduurd, de prachtig kanten sluier vastgehouden door spelden met edelgesteenten bezet. Na de voltrekking van het burgerlijk huwelijk in het slot begaf het Echtbaar zich naar de Kapel, waar Het met koorgezang werd ontvangen. Plechtig klonken de tonen van het Dominus fac salvum regem nostrum.

De hofpredikant Dr. SCIPIO hield een korte, hartelijke toespraak, waarna hij het huwelijk inzegende.

De plechtige en feestelijke huldigeningen bij de komst na het huwelijk in ons Vaderland te Amsterdam en te 's-Gravenhage, moesten helaas worden uitgesteld, wegens het overlijden van 's Konings broeder PRINS HENDRIK, die reeds eenigen tijd aan mazelen leed en hierdoor het huwelijk niet had kunnen bijwonen.

Bij deze huldigeningen heeft het niet ontbroken aan geestdriftige bewijzen van medeleven van ons volk met zijn vorsten. Wij twijfelen er niet aan, dat zulks op den 7den Januari a.s. wederom het geval zal zijn. Bij beide verbintenissen hebben liefde en wederzijdsche hoogachting den band gelegd; vol vertrouwen mag onze weermacht met geheel Nederland ook thans weder den hartgrondigen wensch koesteren, dat PRINSES JULIANA met PRINS BERNHARD den Koninklijken weg zullen gaan, waarlangs de bevordering van persoonlijk geluk met het waarachtig heil van den Staat kan samen gaan.

NIEUWE UITGAVEN

Dienstneming als beroepsmilitair en plaatsing als onderofficier-capitulat bij de Koninklijke Landmacht. Samengesteld door C. F. POORTVLIET, Commies bij het Departement van Defensie. Uitg.: N. Samsom N.V., Alphen a.d. Rijn. Prijs f 0.30; bij 10 ex. en meer gelijktijdig f 0.20 per ex.

Een brochure van bescheiden omvang (ruim 20 bladzijden), die op voortreffelijke wijze inlichtingen geeft over den weg om te komen tot een vrijwillige verbintenis bij één der categorieën beroepsmilitair beneden den rang van tweede-luitenant bij de Koninklijke landmacht, die in totaal 5 à 6000 landsdienaren omvatten.

IN MEMORIAM
LUITENANT-GENERAAL
J. L. TEN BOSCH

DOOR W. E. VAN DAM VAN ISSELT.
Gepensionneerd Luitenant-Generaal.



ALS een donderslag bij helderen hemel vernamen wij Zaterdag 12 December, dat onze beste vriend TEN BOSCH ernstig was aangereden. Na drie etmalen geslingerd te zijn tusschen vrees en hoop, waarbij onze beden allereerst uitgingen tot wie hem het naast zijn, op 15 Dec. d.a.v. de verpletterende tijding: hij is niet meer.

Daar Generaal TEN BOSCH ten volle verdient èn als hoogst verdienstelijk officier èn als edel mensch — de overweldigende belangstelling, ook uit burgerkringen bij zijn begrafenis getuigde van een en ander — plaats te nemen in dien kleinen kring van vooraanstaanden, die worden herdacht in *De Militaire Spectator*, moge hier een zijner beste vrienden een kort woord wijden aan zijn nagedachtenis. Het is voor mijn gevoel het inlossen van een dringende eereschuld, daar ik slechts *zeer noode*, uit bescheidenheid wegens het zeer groot aantal sprekers, heb gezwegen aan zijn graf.

JOHAN LAMBERT TEN BOSCH werd 18 Januari 1867 geboren te Hellevoetsluis als zoon van den lateren Vice-Admiraal P. TEN BOSCH, adjudant i. B. D. van H.M. DE KONINGIN, vele jaren Commandant van het Koninklijk Instituut voor de Marine, later lid van den Raad van State.

Het begin der officiersloopbaan was het normale van den toenmaligen artillerist, die de meer vlotte, c.q. tactische richting uit wilde: één jaar troependienst bij de Vesting-Artillerie, 9 maanden applicatiecursus te Breda. TEN BOSCH had het geluk daarna onmiddellijk gedetacheerd te worden bij de Veld-Artillerie; hij ging daarbij over na den gebruikelijken proeftijd. Hier deed zich het eerste markante feit zijner loopbaan voor: hoewel nagenoeg alle oudere luitenants dienden bij het bereden gedeelte, waar zeer het zwaartepunt werd gelegd op de vereischte *praktische* ervaring — op de K.M.A. leerde men vrijwel niets van de B.A. — werd TEN BOSCH jonger dan ooit plaats vond uitverkoren tot luitenant-adjudant: de man van tact, praktisch geschikt, waar dan ook geplaatst, in den dop. Van 1895 tot 1898 was hij leerling aan de Hoogere Krijgsschool, ging, daar er destijds nog niet zoovele goed bezette bureau's in de Residentie waren en de proefdetacheering onder de bevelen van den Ch.G.S. *nimmer* aansloot bij die aan de H.K.S., *doodgewoon* in 1898 terug naar zijn Regiment te Utrecht, wat goed was om na 3 jaren, meest op de schoolbanken, met zeer verruimden gezichtskring het leger en het vak weer van den praktischen kant te beleven. Later één jaar gedetacheerd als evenbedoeld, werd hij in 1903 kapitein en in 1905 geplaatst bij den Generalen Staf.

In 1906 werd TEN BOSCH uitverkoren tot leeraar aan de H. K. S. Zoowel door karakter, helder verstand, kunde als buitengewoon praktischen zin, vlotheid en besluitvaardigheid, was hij daarvoor een der meest aangewezenen. Hij kreeg daar het even moeilijk te onderwijzen als voor den a.s. Stafofficier belangrijke vak stafdienst, in welk onderwijs hij als een omwenteling in praktische richting wist te weeg te brengen¹⁾; voorts de legervorming en de legerverpleging. Hij zette hier alle krachten in, werd een hoogst gewaardeerd leeraar; uiteraard werd hij vaste medewerker aan het Jaarbericht van Krijgswetenschap; voorts zat hij van 1911 t/m 1922 in de commissie van redactie voor dat Jaarbericht. Geen wonder, dat hij leeraar bleef tot 1913; in die 7 jaren vielen enkele zendingen naar het buitenland. De mobilisatie trof hem als een der oudste kapiteins batterij Cn., doch nauwelijks had hij zijn gemobiliseerde batterij in haar eerste kantonnement gebracht, of TEN BOSCH werd bevorderd tot majoor commandant van de feitelijk nog in vorming zijnde eerste Nederlandsche Houwitserafdeeling. In vreedestijd een omstreden prooi tusschen „Vesting” en „Veld”, droeg zij kort na haar oprichting daarvan alle kenmerken, want wonderlijker amphybie heeft het Nederlandsche leger na het

¹⁾ Later heeft zijn oud-leerling H. A. F. G. VAN ERMEL SCHERER deze traditie voortgezet.

na-Napoleontische tijdperk stellig nimmer bezeten. Het personeel voor de *Afdeeling te velde* van 2 *batterijen* kwam voort uit een *compagnie Vesting-Artillerie*; zelfs het vaste kader kende weinig van rijden en paardenverzorging noch van den dienst te velde; de stukrijders waren van den Trein en pour comble miste de *Afdeeling*, omdat zij niet in de vredesorganisatie voorkwam, elke kern aan vredes- of stampaarden. Een samengesteld geheel op de gebrekigste wijze ineengezet. Geen man uit de middelrangen der *Artillerie* was door karaktereigenschappen — initiatief en optimisme, doorzettingsvermogen, waarheid van doode vormen en theoretische nesterijen — meer geëigend dan TEN BOSCH „to make the best of it.” Dat hij dit deed, heb ik van nabij mogen bijwonen, want als oud Bt. C. behoorde ik mede tot de *IVe Divisie*; wij verbleven in elkaar's buurt: hij te Loon op Zand in de gastvrije villa van Jonkheer en Mevrouw VERHEYEN, waar ik herhaaldelijk te gast kwam; ik in den uitersten Noordrand, den z.g. Heikant van Tilburg. Het was — de wereldomstandigheden buiten beschouwing gelaten — de schoonste tijd van ons *militaire* leven: er moge aan de materieel-uitrusting veel hebben ontbroken, schooner en beter leger, wat betreft samenhang, geoefendheid en tucht, dan dat van voorjaar 1915 heeft de Nederlandsche Staat nimmer bezeten. En dan die onbegrensde mogelijkheden van oefenen op oorlogssterkte in een schitterende omgeving vol afwisseling. Spoedig werd de Benjamin van het Nederlandsche leger, de Houwitserafdeeling, door TEN BOSCH's bezielende leiding een volwaardig onderdeel, dat deelnam aan alle groote wekelijksche oefeningen der *IVe Divisie* onder onzen D. C. Weber en evenals de gewone V.A. „in het terrein” schoot in de schilderachtige zandwoestijn der Loonsche en Drunensche duinen, enz., enz.

Medio April 1916 werd TEN BOSCH teruggeplaatst bij den G. S., n.l. in de moeilijke, verantwoordelijke functie van Etappen-Inspecteur. Wel is waar was deze in vreedstijd niet bestaande tak van militairen dienst reeds door zijn voorganger in vaste banen geleid, doch de gemobiliseerde krijgsmacht werd steeds grooter en samengestelder, de taak ook door het stijgen der prijzen en de alom openstaande verleiding tot corruptie zwaarder en verantwoordelijker. Ook hier toonde TEN BOSCH zich vooral door zijn karaktereigenschappen en zijn groote energie the right man in the right place; dat hij 7 jaar aan de H. K. S. de legerverpleging had onderwezen kwam hem uiteraard zeer ten goede. Tijdens die 15 maanden heeft TEN BOSCH zich in leidende Rotterdamsche kringen zeer gezien gemaakt.

Toen de mobilisatie bleef duren, de aanvulling van den G. S. enz. door het stilstaan van de H. K. S. volkomen dreigde vast te loopen, werd die Inrichting per 1 Sept. 1917 gedeeltelijk heropend, vooreerst slechts in den vorm van verkorte, z.g. afwerkingscursussen voor hen, die vóór 1 Nov. 1914 reeds waren toegelaten. Het aantal toen te overwinnen moeilijkheden was legio: het gebouw bezet door den Staf der *Ie Divisie*; aan leeraren en leerlingen, meest allen in de staven op belangrijke posten geplaatst, werd alom „getrokken”; bij samenvallen van diensten ging de mobilisatie- (bureau)dienst voor; krijgskundige en intendance-studiën voor h.t.l. en voor N. I. alle met andere belangen, tableau's en aanvangsdata; van de jongste lichting N. I. de grootste helft nog aldaar; tableau's van 5 morgens per week in enkele hoofdvakken; verder praktische oefeningen. Het slechtst kwam generatie-1913 er af, voor wie 2 × 6 maanden lessen werden vervangen door één cursus van 3 maanden! ¹⁾

¹⁾ Een en ander meer uitvoerig door mij geschetst in: Zestig jaren hooger militair onderwijs. Jubileum-uitgave. Krijgswetenschap. 1927/8, blz. 410 e.v.

Indien één man onzer geheele Armee zonder eenigen ophef en met een minimum van wrijving den weg wist te vinden door dezen chaos van tegenstrijdigheden en onvolkomenheden — zoo diametraal staande tegenover de militaire eischen van regelmaat, orde en vaste vormen — dan was het overste TEN BOSCH door zijn groote tact, zijn vindingrijkheid en praktischen zin, welke hem — doordrongen van dien waren oorlogsgesest „que quand on n'a pas ce qu' on aime il faut aimer ce qu'on a" — met heerlijk optimisme onverstoort kalm deden heenstappen over alle bezwaren en bedenkelijkheden. Medio Aug. 1917 aangewezen als directeur der H. K. S., ... *he* made the best of it. Tot overmaat kreeg hij 1 Nov. 1918, terwijl de na-oorlogse tijd verschillende nieuwe behoeften schiep, nog een proef met een normalen cursusduur van 1³/₄ contra 3 jaar voorheen. Tezelfder tijd werd in de nauwste voeling met onze reeds een halve eeuw bestaande H. K. S. en in hetzelfde gebouw, de reeds lang gewenschte Hoogere Marine Krijgsschool opgericht, wat ook den directeur van eerstbedoelde inrichting voor nieuwe vraagstukken en eischen stelde. TEN BOSCH, door tal van banden, ook van moederszijde, Uhlenbeck, na verwant aan de Marine, zijn officiersloopbaan aangevangen te den Helder, zijn Stafcarrière onder den Vlagofficier in de Stelling-Hellevoet, was ook hier de rechte man. Soortgelijke overwegingen hadden ook reeds gegolden medio 1917, toen Minister van Marine RAMBONNET, ad interim M. v. O. geworden, hem benoemde tot „hoofdofficier in algemeenen dienst", een trait d'union tusschen het Ministerie en het Opperbevel, tevens zeer geëigend om den in „landmachtenaangelegenheden" minder georiënteerden Minister deskundig ter zake voor te lichten.

1 Aug. 1920 mocht ik van den tot kolonel van den G. S. bevorderde, tevens tot Inspecteur van den Vrijwilligen Landstorm benoemde, de H. K. S. overnemen, toen weer in de banen van een 3-jarigen cursus teruggebracht. TEN BOSCH werd 1 Augustus 1922 bevorderd tot Generaal-Majoor en 1 Oct. 1923 in laatstvermelde functie gepensionneerd. Niet lang daarna werd hem de rang van Luitenant-Generaal verleend.

Aan het graf heeft de tegenwoordige Ch. G. S., Luitenant-Generaal Reynders, mede sprekende als oud-leerling namens vele anderen, voorts voor zijn persoon als oud-chef van den Staf van den Etappen-Inspecteur, verklaard, dat de jongeren met het zóó vroegtijdig heengaan van Generaal TEN BOSCH niet voldaan waren en oordeelden, dat nog grootere waardeering zijn deel had moeten zijn. Op grond van de zeer bijzondere loopbaan, hier kort geschetst, was het ook 't gevoelen van alle tot oordeelen bevoegde tijdgenooten. Voor TEN BOSCH met zijn groote gaven en bekwaamheden, zijn toewijding voor zijn vak, naar geest en lichaam volkomen valide, was het einde van zijn militaire loopbaan, nog slechts 56 jaar oud, 1¹/₄ jaar Generaal zijnde, een hard gelag. Velen hadden hem een der hoogste functies toegedacht; echter ook hij viel ten offer aan den ongunst der tijden: een vooreerst urgente zeer snelle doorstroming in de hoogste rangen.

Doch in dezen tegenspoed toonde TEN BOSCH zijn groetheid van ziel en zijn edele eigenschappen als mensch. Hij moge innerlijk diep zijn getroffen en zich daarover een enkel maal in zeer intiemen kring hebben uitgesproken, hij zou er nimmer openlijk over klagen, dat men hem ontijdig had doen gaan. Ook liet hij zich geen oogenblik ontmoedigen, doch greep het werk aan, dat zijn hand te doen vond. En dit was eervol, loonend en ruim voldoende: voorzitter, later Eerlid van Krijgswetenschap, hoofdcommissaris en hoofdbestuur-

lid van het Roode Kruis, Voorzitter van de Besognekamer en van de Afd. den Haag van den Nationalen Bond „het Mobilisatiekruis” enz.

Wanneer wij op dit alles een terugblik werpen, dan moet worden getuigd, dat Generaal TEN BOSCH — zijn vóórtijdig einde uitgezonderd — in schier alle opzichten een zeer gelukkig leven heeft gehad; *par droit de naissance*, d.i. door de hem *ingeboren* voortreffelijke eigenschappen, *bovenal door zijn hart van goud*, heeft hij zich dat geluk veroverd op het leven. Hij kon gerust den toets doorstaan van 1. Corinthe. 13. vs. 2: „Al wist ik al de verborgenheden en al de wetenschap; en al ware het, dat ik al het geloof had, zoodat ik bergen verzette en de liefde niet hadde, zoo ware ik niets.” TEN BOSCH bezat de liefde tot de zaak, welke hij diende; de liefde voor zijn talrijke vrienden, bovenal die voor de zijnen. Opperukt tot de plaats zijns vaders heeft hij als oudste zijner generatie, krachtig gesteund door zijn echtgenoot, de traditie der familie hooggehouden, daarvan het middelpunt gevormd ter vervanging van het ouderlijke huis, waarvan hij bij het ten grave brengen van een zijner broeders de hooge waarde met de hechte band onder hun zessen eenmaal op innig welsprekende wijze had geschilderd. Ontzaggelijk veel heeft zijn ruim en gezellig huis op feest- en herinneringsdagen zijn gezin, ook zijn broers en zusters met de hunnen geschonken. Maar tusschen al die familievreugde en -zorgen, enz. enz. door schonk hij ook zijn talrijken vrienden een hartelijke belangstelling. Een gelukkiger geëquilibreerd mensch was nauwelijks denkbaar: altijd hartelijk, altijd opgewekt, van alles de goede zijde zoekend en die dadelijk vindend; onder alle omstandigheden onverstoorbaar kalm blijvend, geestig en gevat, vol „bon-mots” te rechter plaats en ure, dikwerf oorspronkelijke. Het is mij tot een onuitsprekelijk voorrecht voor het leven geworden te hebben behoord tot generatie 1895/98 der H. K. S., waar ik mijn twee beste vrienden voor het leven maakte, uiterlijk verschillend, doch beiden met een gouden hart. Een hunner was TEN BOSCH, wien hier nog mijn bijzondere dank zij gebracht, ook voor zijn hartelijke, ongeveinsde belangstelling voor wat in latere jaren mijn gedachten bezig hield.

Ontzettend is het verlies èn voor zijn vrouw, wie hij de trouwst mogelijke steun, een voorbeeldig echtgenoot is geweest, èn voor zijn kinderen, die in hem een zorgzaam, hoogst toegewijd vader vonden. Hetzelfde gold m.m. zijn kleinkinderen. Bij onze laatste ontmoeting was hij uit op een Kerstgeschenk voor hen: een vergroote foto van de grootouders, op hout geplakt en verzaagd tot een legpuzzel. „Dat kun je tegenwoordig laten doen; x cent per blokje. Maar je begrijpt” — hier kneep hij mij in mijn elleboog — „dat ik de juffrouw heb gecontingenteerd; anders zaagde zij mijn vrouw en mij in duizenden stukken, en dan werd ’t ook te moeilijk voor de kleinkindertjes!” Zoo was hij: steeds uit voor een ander, steeds fijne bedenkfels en een aardige grap erbij.

Veler hart is gedompeld in rouw door dit zoo groot verlies, dit naar mensche-lijk oordeel zoo vóórtijdig heengaan. Maar toch laat hij daar geen ledige plaats na. Hij staat er bij zijn vele vrienden door zijn even edele als markante, hartelijke persoonlijkheid *onuitwischbaar* gegrift.

DE WEDEROPBOUW VAN ONS LEGER

DOOR H. A. F. G. VAN ERMEL SCHERER,

Luitenant-Generaal b.d.

V (vervolg van pag. 467).

De vredes-organisatie.

Het oorlogsleger, dat we in de voorgaande artikelen geschetst hebben, is overeenkomstig het oorlogsleger, dat de oorlogsorganisatie „VAN DIJK” ons zou gegeven hebben, als deze volledig was doorgevoerd, met daaraan toegevoegd het sedert noodig gebleken moderne materieel en de grenstroepen enz., die de veranderde bewapeningstoestand in Europa eischt. We hebben getracht voor de organisatie zooveel mogelijk denzelfden grondslag te houden en alleen uitgebouwd, omdat nu eenmaal in een leger, dat vrijwel geheel bestaat uit reserve-officieren en dienstplichtigen groote omwentelingen het leger voor een aantal jaren onbruikbaar maken. Immers velen komen niet meer op en blijven dus onbekend met den nieuwen toestand. Ook de reserve-officieren moeten door oefening daarmede vertrouwd raken en ook dit neemt tijd.

Toch vermeenen we alle moderne aanvals- en verdedigingswapenen tot hun recht te hebben doen komen, althans voor zooverre hun toepassing de organisatie aanroert. Het spreekt vanzelf, dat, als men de zaak vanuit het oogpunt van één wapen of dienst beziet, er hogere eischen te stellen zouden zijn en vervulling daarvan wel nuttig zou zijn. Maar — er is nu eenmaal zeer groote achterstand en er is overal véél te doen. Men moet dus trachten de eischen zoo bescheiden mogelijk te houden. We hebben juist de gehéele organisatie besproken om dit te doen zien. Voorts is ook ten aanzien van het niet besproken kleinere materieel bij de onderdeelen, dat de organisatie niet sterk beïnvloedt, nog veel te doen; noemen we maar geweergrenaten, tankbuksen, uitrusting der pioniers. Nogmaals het is dus zaak niet méér te vragen dan strikt noodig is en daarbij aansluiting te zoeken aan het bestaande. Men vergete vooral niet dat de hoofdtaak voor ons leger de politieke, d.i. de preventieve taak is, de taak om door zijn aanwezigheid ons buiten den oorlog te houden. Het gaat er niet om, op een bepaald gebied een succes te behalen, het gaat er om een dusdanig harmonisch samengestelde macht te hebben, dat een mogelijke tegenstander gedwongen is daartegenover een overmacht van minstens gelijkwaardige legereenheden te stellen, waartoe hij zich dan elders — waarschijnlijk te veel — zou moeten verzwakken. We meenen dit bereikt te hebben met het in deze artikelen geschetste leger, en we gelooven ook, dat ieder, die met de hiervoren aangegeven grondslagen instemt, tot ongeveer een dergelijk leger moet komen. We worden in die meening versterkt doordat de verbeteringen aan de oorlogsorganisatie, sedert 1934 aan-

gebracht of als in het voornemen liggende bekend geworden, zich in het algemeen in diezelfde richting bewegen. Natuurlijk dat er kleine verschillpunten kunnen bestaan. Zoo zal de één wat meer legerartillerie wenschen, de ander meer vechtwagens of een andere groepeerings der pioniers. Zoo zal misschien overwogen moeten worden, ook in verband met de Deutsche tendenzen, of het niet gewenscht is de lichte houwitsers bij de divisie artillerie op te voeren inplaats van 7 veld door bijvoorbeeld de afdeeling, die we zouden wenschen bij de legerkorpsartillerie, te doen bestaan uit 10 houwitsers. Dit alles doet tot de hoofdzaken weinig af. Dergelijke verschillen in opvatting zullen altijd blijven bestaan, als niet alle te stellen eischen in onbeperkte mate vervuld kunnen worden. We meenen echter in het hier geschetste oorlogsleger een voldoende basis te vinden om daarop de vredesorganisatie op te bouwen.

Aan welke eischen moet de vredesorganisatie nu voldoen?

In 1934 konden we nog meenen te zullen komen te staan tegenover troepen met éénjarigen opleidingstijd. Immers Frankrijk had dat, België had 10 maanden en in Duitschland werd een militieleger bestudeerd met hoogstens éénjarigen diensttijd. Was toen aan Duitschland een nieuwe legerorganisatie vrijwillig toegestaan, dan had men waarschijnlijk deze beperking kunnen bereiken. Nu moeten we aannemen, dat we komen te staan tegenover troepen met langeren eersten oefentijd dan een jaar, wat ook de waarden van de reservetroepen zal verhoogen. De diensttijd van $5\frac{1}{2}$ of 6 maanden, waarin juist bereikt kan worden een individueele opleiding van den man, waarbij hij alles wat hij weten moet als het ware éénmaal aan zich voorbij ziet gaan, doch waarbij elke verdieping en consolideering van het geleerde uitgesloten is, is, sedert overal de diensttijd verlengd is, niet meer voldoende. Het zal noodig zijn, dat het gros der dienstplichtigen, na individueele opleiding en opleiding in de lagere eenheid (compagnie, batterij) deelneemt aan bataljons-, afdeeling- en regimentsoefeningen en oefeningen in grooter verband met andere wapens. Slechts zoo ontstaat het begrip van het gevecht, dat de man noodig heeft om onmiddellijk na mobilisatie te kunnen optreden tegen de goed en langdurig geoefende legers onzer bureu. Bovendien moet nadat dit begrip ontstaan is nog gelegenheid bestaan om allerlei gevallen, waartoe het gevecht aanleiding kan geven, met den man te behandelen. Rekent men voor de individueele opleiding en voor die in de sectie 4 maanden, dan is 2 maanden noodig voor opleiding in compagnies- en hooger verband (wat niet zooals thans bij een paar bataljonsoefeningen nagenoeg zonder deelname van andere wapens moet blijven) en nog \pm drie maanden voor consolideering en verdieping. Minimum eerste oefentijd moet dus $8\frac{1}{2}$ à 9 maanden zijn.

Een verzameling van op dergelijke wijze opgeleide lieden is echter nog geen strijdvaardig onderdeel. Wil een onderdeel strijdvaardig zijn, dan moet de commandant zijn officieren en zijn onderofficieren kennen, deze moeten elkaar onderling kennen en bovendien moeten officieren en onderofficieren hun ondergeschikten bij de opleiding hebben leeren kennen en omgekeerd. Slechts bij een vrijwilligersleger met volkomen geroutineerde officieren en soldaten zou men aan dezen eisch kunnen tornen, maar dáár is er vanzelf aan voldaan. Bij een leger grootendeels uit dienstplichtigen bestaande, moet zooveel maar eenigszins mogelijk is aan dezen eisch voldaan worden. Alle maatregelen, die dit bemoeilijken, zijn *foutief*.

Wie hiervan meer wil weten leze de beschouwingen in Zwitsersche militaire tijdschriften in de eerste jaren na den oorlog. Daar wordt, ook zelfs in de

officieele verslagen, sterk de aandacht gevestigd op het gebrek aan samenhang, dat de onderdeelen na mobilisatie vertoonden, waardoor ze niet gevechtvaardig waren.

Bij het kaderleger zooals we dat in 1913 nog hadden — al was er al veel verwaterd — was deze toestand zooveel mogelijk te bereiken door den door Minister COLIJN gestelden eisch, dat alle oorlogsonderdeelen in vreedstijd moesten bestaan. Dit nu weer te willen vragen, zou medebrengen een zeer belangrijke uitbreiding van het beroepskader, wat weer zeer hooge kosten en pensioenslasten zou meebrengen. We gelooven van dezen eisch — herstel van den toestand van 1913 — te moeten afzien. Vooral ten aanzien van het onderofficierskader waren wij toen duur, omdat dit allen op pensioen (geheel of gedeeltelijk) doordienende onderofficieren waren; alle andere landen hadden op een of andere wijze een capitulantenstelsel en maakten gebruik van het dienstplichtige kader, wat bij onzen korten oefentijd niet kon.

We hebben nu wel ook een capitulantenstelsel, maar een zeer sterke uitbreiding van het aantal zou vermoedelijk dit stelsel weer in gevaar brengen.

Zien we dus van herstel van den ouden toestand af, dan moeten we den eisch iets anders stellen, n.l. dat *alle oorlogsonderdeelen* in vreedstijd *in hun geheel opgeleid worden* en bij mobilisatie *in hun geheel* hun plaats in het gemobiliseerde leger innemen. De oorlogsonderdeelen bestaan dan óók feitelijk in vreedstijd, doch zijn alleen als zoodanig met groot verlof.

De man moet bij opkomst bij een bepaalde sectie van een bepaalde compagnie worden ingedeeld; hij moet tot een bepaald bataljon van het regiment behooren. Hierbij behoort hij te blijven zoolang hij tot het actieve regiment blijft behooren. Daarna moet hij wederom bij dezelfde sectie van dezelfde compagnie van hetzelfde bataljon van het reserveregiment komen. Bij de opleiding moet hij komen onder de bevelen van de reserve-officieren en het dienstplichtig kader, dat tot zijn compagnie zal behooren. Gedurende den tijd dat de grootere oefeningen plaats hebben moet de aangewezen compagniescommandant eenigen tijd de compagnie commandeeren, evenals de bataljonscommandant het bataljon. Bij de herhalingslichtingen moet het bataljon in zijn geheel geformeerd worden met de eigen officieren.

Dit moet het leidende beginsel zijn, waardoor ook de administratieve arbeid belangrijk vereenvoudigd kan worden. Natuurlijk, dat dit alles niet zoo zonder wrijving verlopen kan als hier geschetst, maar alles moet er op gezet worden om die wrijving zoo gering mogelijk te laten zijn. Een en ander geldt voornamelijk de infanterie, waarbij het belang van de samenhang ook het grootst is. Voor de wielrijders en de genietroepen is het eveneens bereikbaar, bij de cavalerie kan het op andere, doch overeenkomstige, wijze gevonden worden. Bij de artillerie zal het vooral bij de reserveformaties moeilijkheden opleveren, maar daar is het belang het minst groot.

Om de groote verbetering te laten zien, die we zouden verkrijgen, dienen we nog eens even na te gaan, hoe het thans met den man gaat.

Hij komt op en wordt ingedeeld bij een schoolcompagnie, alle tirailleurs bij de ééne, alle mitraillisten en andere specialisten bij de andere schoolcompagnie. Hij wordt opgeleid door beroepsofficieren, beroepskader en dienstplichtig kader van de vorige ploeg, doch op den duur grootendeels van zijn eigen lichting. Bij de vervolgoefeningen wordt bij de tegenwoordige sterkte voor de oefening, de schoolcompagnie meermalen tot 2 compagnieën gegroepeerd, niet altijd op dezelfde wijze; gedurende dien tijd doen verschillende reserve-officieren dienst evenals sergeanten en vaandrags van de school R.O.

in de laatste maanden van hun opleiding. Dan komt de week van concentratie der 3 regimenten van de brigade. Weer komt er een geheel andere indeeling; een bataljon wordt gevormd. Soms zijn er nog 1 of 2 compagnieën meer. Ook soms tegenpartij. Telkens andere compagnies- en bataljonsnummers en zelfs regimentnummers, want meestal wordt één der regimenten met een ander versterkt om een bataljon te vormen, waarbij de compagnie soms zelfs uit personeel van 2 regimenten bestaat, als het aantal manschappen daartoe aanleiding geeft. Natuurlijk weer een andere indeeling van kader en van officieren, welke laatste alle een beurt moeten hebben. Dan gaat de lichte met groot verloop. De manschappen worden zooveel mogelijk bij één à twee onderdeelen ingedeeld. Soms is dat niet geheel mogelijk, omdat door het weggaan der oudere lichte tekorten ontstaan bij verschillende onderdeelen, welke grootte niet overeenkomt met de beschikbare manschappen. Dit moet dan in orde gemaakt worden door overplaatsing van personeel van oudere lichten naar andere compagnieën. Bij het kader wordt het zeer bezwaarlijk omdat de afvallende lichten niet altijd gelijkmatig van kader voorzien zijn en er dus gaten gestopt moeten worden. Bij deze indeeling nu ontdekt de man *voor het eerst* zijn oorlogscompagnie en bataljon. Van officieren en kader der oorlogscompagnie weet hij niets. De papieren formatie heeft hij nooit in werkelijkheid gezien.

Bij de beide herhalingsoefeningen worden twee à drie bataljons geformeerd (meestal twee van elke lichte één) onder de officieren die dan toevallig onder de wapenen komen. Met de oorlogsindeeling hebben deze bataljons niets te maken. Ze zijn misschien zelfs bij de beide herhalingsoefeningen nog verschillend samengesteld, zeker voor wat officieren en ook kader betreft; andere compagnies- en bataljonsnummers voor den man dan de oorlogsbestemming. Hebben manoeuvres plaats op groote schaal dan heeft nog meer samenvoeging plaats en hebben veelal zelfs de regimenten andere nummers.

Op papier klopt alles, maar men voelt wel, dat het juist is, *dat men bij mobilisatie nog moet beginnen een leger te vormen*. Het is alsof men een huis bouwt door de bakstenen op elkaar te stapelen zonder metselspecie ertusschen en met mooi afgewerkte binten, maar die niet passen in het huis. Het zal bij den eersten windstoot instorten. En als dan nog de bakstenen onvoldoende lang gebakken zijn!

Hetgeen hier gezegd wordt is voldoende bekend en van hoogerhand zijn en worden allerlei maatregelen getroffen om te trachten goed te maken wat er goed te maken is. Maar het helpt niets. *Het systeem is fout*.

Men moet breken met het van Zwitserland overgenomen stelsel van „scholen”, los van de oorlogsorganisatie, en weer oefenen in legeronderdeelen bestemd voor het oorlogsleger.

In den tijd van ontwapeningsidealen klonk het mooi: „scholen” en „vredesorganisatie los van oorlogsorganisatie”, maar velen zagen, door onvoldoende kennis van de *geschiedenis* van het Zwitsersche leger, niet in dat men daardoor het hoofdgebrek van dat leger overnam. Men vergete niet: Zwitserland is sinds 1848 een bondsstaat, na eerst een statenbond geweest te zijn, zooals onze Republiek vóór 1795. Elk kanton regeert zichzelf en beschikt over zijn eigen leger, d.w.z. voor wat betreft de infanterie. Na den burgeroorlog van 1847 (Sonderbund Krieg) en de constitutie van 1848 is men begonnen met legerorganisatie, daarbij vasthoudende aan de traditie. De kantonale lichten waren voor sommige kantons te klein en er moest eenheid zijn van opleiding, dus vormde men federale opleidingsscholen. Na opleiding

werden de afgerichte recruten ingedeeld in de kantonale bataljons. Bij herhalingsoefeningen en mobilisatie kwamen de troepen onder federale leiding, doch bij ander troepengebruik b.v. bij onlusten beschikt elk kanton over zijn eigen troepen. Voor de hulpwapens heeft men niet de kantonale indeeling, wel echter regionaal. Er is hier eenigszins meer verband tusschen vredes- en oorlogsorganisatie. Zooals men ziet een ingewikkelde organisatie, ontstaan op historische gronden en overwegingen van binnenlandsche politiek, maar geen voorbeeld van een, om militair technische redenen, doelmatige regeling. Men ziet tot welke dwaasheden het willekeurig overnemen van buitenlandsche regelingen en het pogen om door dergelijke maatregelen en mooi klinkende woorden den tegenstand van politieke partijen te veronzijdigen leidt.

Men zal nu ook voelen wat het bezwaar is om de troepen, voor het leger bestemd, te gebruiken voor de *grensbewaking*, (mobilisatiedekking), zooals deze thans door de mogelijkheid van strategische overvallings noodig is, en *waarom we deze naast het Veldleger* wenschen te organiseeren. De gewone troepen dienen eerst 6 maanden geoefend te worden in hun gewone vredesgarnizoenen. Na 6 maanden zijn zij bruikbaar om zoo noodig op te treden, doch in de vredesgarnizoenen heeft hun aanwezigheid weinig nut tegen een overvallings. Zij zouden dus in garnizoen moeten komen op de plaatsen, waar zij gebruikt zouden moeten worden in de lijn der kazematten dus aan de groote rivieren. Vroeger, toen de legers nog niet in de mate van thans gemotoriseerd waren, hadden gevechtsvaardige vredesgarnizoenen waarde tegen een overvallings; thans is deze waarde slechts gering. De verdediging moet aan een hindernis gevoerd worden. Er zou dus voor de meeste troepen een garnizoensverandering aan verbonden zijn. Het beroepskader van het regiment echter blijft ter plaatse in het vredesgarnizoen, want dat moet nieuwe dienstplichtigen opleiden. Bovendien verhuizingen om de 6 maanden zijn bij beroepskader niet door te voeren. Dus er moet in de (gemakshalve zóó te noemen) grensgarnizoenen beroepskader op hen wachten. Immers wél zal het zaak zijn zooveel mogelijk gebruik te maken van vrijwillig dienstdoend reserve- en dienstplichtig kader, maar een déél beroepskader moet er toch zijn. Veel vrijwillig dienende kapiteins en hooger onderofficierskader zal men toch niet krijgen. Gebruik er van te maken om bij deze troepen telkens ander reservekader zijn verplichten dienst te doen vervullen, geeft aan deze menschen, die toch vermoedelijk dán 6 maanden als grenstroepen zouden moeten dienen, zeker in dien tijd 6 à 8 kapiteins en misschien een even groot aantal luitenanten. Medenemen van de reserve-officieren en het dienstplichtig kader, die aan de opleiding hebben deelgenomen, zou den oefentijd voor reserve-officieren en voor dienstplichtige onderofficieren op 18 maanden brengen. Immers er zijn ongeveer 6 maanden noodig om de noodige vóóropleiding te geven. Deze diensttijd van allen te vorderen is bezwaarlijk en het kan m.i. vermeden worden, al zal een verlenging met 3 maanden bij 9 maandschen oefentijd niet te vermijden zijn.

Daarna zou dan de man weer op papier in het verband van zijn regiment komen; men voelt wel, dat alles wat er aan samenhang tusschen officier, kader en manschappen in den eersten oefentijd wordt ingebracht, er in het tweede deel weer stelselmatig wordt uitgehaald.

Dit systeem klopt prachtig *op papier*. Beschouwt men de menschen als kaarten in een kaartsysteem of als blokjes in een legkaart, dan klopt alles prachtig. Rekent men echter met *menschen* te doen te hebben, die men moet opleiden tot *een leger met samenhang*, direct bij mobilisatie, dan deugt het systeem niet.

Alvorens ter sprake te brengen hoe we ons de organisatie dán denken, nog een enkel woord over *het ploegensysteem*. Men zou er over kunnen denken het tweeploegenstelsel af te schaffen en weer terug te keeren tot één ploeg met een blijvend gedeelte. Het zou het voordeel hebben, dat men grootere oefeneenheden had, doch er zouden bezwaren zijn voor de kaderopleiding en het zou de grensbewaking niet overbodig maken. Bovendien zou het blijvend gedeelte vrij groot moeten zijn, want dit zou moeten dienen voor garnizoensbewaking bij mobilisatie o.a. tegen door de grensverdediging doorgedrongen gemotoriseerde detachementen en tegen detachementen per vliegtuig en parachute overgebracht. De tot het blijvend gedeelte behoorenden zouden ook zeker 15 maanden moeten dienen, terwijl de dienst gedurende dien tijd niet tot verhooging van de geoeffendheid zou bijdragen. Wie zich al de ellende met dat blijvend gedeelte herinnert, zal er niet naar terugverlangen.

Het groote bezwaar van het ploegenstelsel is, dat het beroepskader nimmer rust heeft en van de eene recrutenopleiding in de andere valt. Dit is ten eerste een bezwaar voor den beroepsofficier, die geen gelegenheid tot studie overhoudt; deze toch is noodzakelijk, wil men de geschiktheid voor een hooger rang, niet alleen door een enkele niet al te slecht doorworstelde oefening, maar ook in werkelijkheid verkrijgen. Men moet binnen- en buitenlandsche literatuur bijhouden en vooral de werkelijkheid, het gevecht, uit de voorbeelden enz. uit de literatuur bestudeeren. Voorts moet men voldoende op de hoogte zijn van andere wapens, van eigen reglementen en van de tactiek van mogelijke tegenstanders. Zonder studie, daalt de beroepsofficier af tot recrutenafrichtingsmachine, die misschien nog niet eens goed zal werken. Is men nu winter en zomer even sterk bezet, dan ontbreekt de studietijd. Als men van 7 tot 5 in touw is, staat het hoofd 's avonds bij de meesten niet naar studie. Men moet niet naar enkelen rekenen, maar naar de meerderheid. Reeds heeft men de deelname van officieren aan kaderoefeningen moeten beperken om ze weer niet teveel aan de opleiding der recruten te onttrekken, terwijl het toch bekend is, dat aan de tactische opleiding der officieren, waaruit ook de aanvoerders voor de middelbare bevelvoering getrokken moeten worden, zeer veel aandacht dient geschonken te worden.

Ook de onderofficieren moeten hun kennis onderhouden, zij moeten worden opgeleid voor den hooger rang en aan de nadere theoretische ontwikkeling der capitulanten moet ook de noodige tijd besteed worden.

Het is dus noodig, dat de winterploeg minder sterk is dan de zomerploeg om 's winters kader vrij te kunnen maken voor verdere vorming en studie. We zouden dan ook onder deze voorwaarde, mede met het oog op de vorming van dienstplichtig kader, het tweeploegenstelsel willen behouden, althans bij de infanterie.

De vredesorganisatie en de verplichtingen der dienstplichtigen zouden wij nu op den volgenden *grondslag* geregeld willen zien, waarbij we in de eerste plaats aan de infanterie denken. Voor artillerie en andere wapens en diensten zullen afwijkende bepalingen noodig zijn, die bij de behandeling der *détails* beter tot hun recht komen.

Per regiment bestaan 3 bataljons, bij elk waarvan jaarlijks een volledige compagnie wordt opgeleid, benevens een deel van de mitrailleurcompagnie en der overige specialisten. Een dergelijke regeling geldt voor de artillerie. Oefentijd voor de infanterie 9 maanden, kader en reserve-officieren 15 maanden. Het kader wordt 6 maanden zelf opgeleid, om daarna 9 maanden deel te

nemen aan de opleiding der volgende ploeg. De opleiding der officieren duurt 9 maanden; daarna 6 maanden deelname aan de opleiding der dienstplichtigen (4e — 9e maand). Bij de zomerploeg worden 3 sectiën der compagnie opgeleid, bij de winterploeg ééne sectie.

Het Veldleger bestaat dan uit de compagnieën der 2e, 3e en 4e lichting, aangevuld met de onder de wapenen zijnde 1e lichting (tijdperk van overgang als de zomerploeg 3 maanden geoefend is).

De reserveregimenten bestaan uit de compagnieën der 5e, 6e en 7e lichting, aangevuld door de 8e, 9e en 10e.

Bij de belangrijke contingentsuitbreiding zullen de strategische detachementen, die door instelling der grenstroepen zwakker en minder in aantal zullen kunnen worden, wel uit de 5e — 10e lichting kunnen bestaan.

De grenstroepen, als hiervoren aangegeven met 15 maanden diensttijd.

De reserve-officieren en het kader blijven ingedeeld bij de compagnie, waarbij zij geoefend hebben, ook bij herhalingslichtingen komen zij daarbij op. Voor uitvallenden te rekenen op een overschot bij de opleiding; hierover later. Bij overgang naar de reserve-regimenten gaan zij mede; ook de compagniescommandanten.

Bij de opleiding van den troep ruimschoots gebruik te maken van de in opleiding zijnde reserve-officieren en kader, voorts van vrijwilligend doordienende of onder de wapenen komende reserve-officieren en onderofficieren.

Twee herhalingsoefeningen van 3 weken, in het 3e en het 4e jaar, waardoor elk jaar het bataljon met de aanwezige compagnie in zijn geheel zal samenkomen, dus vrijwel gemobiliseerd zal zijn.

Een herhalingsoefening van 6 dagen voor de reserveregimenten en wel voor elk regiment de 5e, 6e, en 7e lichting tegelijk om de 3 jaar, waarbij oefening in de speciale taak van het regiment.

Een regeling van rangen en verdeling der taken van beroeps- en reserve-officieren, waardoor de beroepsofficieren veel jonger in de hoofdofficiers-rangen zullen komen, waardoor ook tevens snellere promotie voor de reserve-officieren, doch met zeer strenge selectie.

Over de details in een volgend artikel.

(Wordt vervolgd).

IXe INTERNATIONAAL CONGRES VOOR MILITAIRE GENEESKUNDE EN PHARMACIE.

Van 2 tot 10 Juni 1937 wordt te Boekarest, onder de hooge bescherming van Z.M. Koning CAROL II, het IXe Int. congres voor militaire geneeskunde en pharmacie gehouden. Secretaris-generaal is „Méd. cap. POPESCU BUZEU, Institut Sanitar Militar, Bucarest IIe”.

Een belangrijk wetenschappelijk programma wordt besloten met een aantal aantrekkelijke tochten naar bezienswaardige deelen van het Roemeensche land.

nemen aan de opleiding der volgende ploeg. De opleiding der officieren duurt 9 maanden; daarna 6 maanden deelname aan de opleiding der dienstplichtigen (4e — 9e maand). Bij de zomerploeg worden 3 sectiën der compagnie opgeleid, bij de winterploeg ééne sectie.

Het Veldleger bestaat dan uit de compagnieën der 2e, 3e en 4e lichting, aangevuld met de onder de wapenen zijnde 1e lichting (tijdperk van overgang als de zomerploeg 3 maanden geoefend is).

De reserveregimenten bestaan uit de compagnieën der 5e, 6e en 7e lichting, aangevuld door de 8e, 9e en 10e.

Bij de belangrijke contingentsuitbreiding zullen de strategische detachementen, die door instelling der grenstroepen zwakker en minder in aantal zullen kunnen worden, wel uit de 5e — 10e lichting kunnen bestaan.

De grenstroepen, als hiervoren aangegeven met 15 maanden dienstdtijd.

De reserve-officieren en het kader blijven ingedeeld bij de compagnie, waarbij zij geoefend hebben, ook bij herhalingslichtingen komen zij daarbij op. Voor uitvallenden te rekenen op een overschot bij de opleiding; hierover later. Bij overgang naar de reserve-regimenten gaan zij mede; ook de compagniescommandanten.

Bij de opleiding van den troep ruimschoots gebruik te maken van de in opleiding zijnde reserve-officieren en kader, voorts van vrijwilligend doordienende of onder de wapenen komende reserve-officieren en onderofficieren.

Twee herhalingsoefeningen van 3 weken, in het 3e en het 4e jaar, waardoor elk jaar het bataljon met de aanwezige compagnie in zijn geheel zal samenkomen, dus vrijwel gemobiliseerd zal zijn.

Een herhalingsoefening van 6 dagen voor de reserveregimenten en wel voor elk regiment de 5e, 6e, en 7e lichting tegelijk om de 3 jaar, waarbij oefening in de speciale taak van het regiment.

Een regeling van rangen en verdeling der taken van beroeps- en reserve-officieren, waardoor de beroepsofficieren veel jonger in de hoofdofficiers-rangen zullen komen, waardoor ook tevens snellere promotie voor de reserve-officieren, doch met zeer strenge selectie.

Over de details in een volgend artikel.

(Wordt vervolgd).

IXe INTERNATIONAAL CONGRES VOOR MILITAIRE GENEESKUNDE EN PHARMACIE.

Van 2 tot 10 Juni 1937 wordt te Boekarest, onder de hooge bescherming van Z.M. Koning CAROL II, het IXe Int. congres voor militaire geneeskunde en pharmacie gehouden. Secretaris-generaal is „Méd. cap. POPESCU BUZEU, Institut Sanitar Militar, Bucarest IIe”.

Een belangrijk wetenschappelijk programma wordt besloten met een aantal aantrekkelijke tochten naar bezienswaardige deelen van het Roemeensche land.

BEOORDEELING VAN SUBALTERNE RESERVE-OFFICIEREN DOOR DEN HOOFDINSTRUCTEUR

DOOR J. MOORMAN,

Reserve-Majoor der Infanterie.

Volgens § 49 van het Voorschrift Beoordeelingslijsten wordt van reserve-officieren telkenmale wanneer zij onder de wapenen geweest zijn, *door den Chef, onder wien zij hebben gediend* (hieronder ook begrepen compagnies- en overeenkomstige commandanten voor wat betreft reserve-eerste-luitenants) een nota opgemaakt als bedoeld in § 27 c.q. § 14.

Dat met den *Chef onder wien zij hebben gediend*, bedoeld wordt de *commandant* van het onderdeel, waarbij zij gediend hebben, dus compagnies-, bataljons- en regimentscommandant, en niet een meerdere onder wien zij *niet* gediend hebben, — den Hoofdinstruceur —, blijkt uit de bepaling, dat de nota's over reserve-eerste-luitenants worden opgemaakt door compagnies- en overeenkomstige *commandanten*.

De nota's van compagnies- en bataljonscommandanten over de reserve-officieren, die onder hen hebben gediend, gaan echter niet rechtstreeks van den bataljons- naar den regimentscommandant, doch eerst plaatst de Hoofdinstruceur daarop nog zijn beoordeeling.

De vraag rijst of dit overeenkomstig de bedoeling van § 49 is. Dit is niet het geval. Immers er staat uitdrukkelijk voorgeschreven, dat de nota wordt opgemaakt „door den Chef, onder wien zij hebben gediend”.

Die Chefs zijn achtereenvolgens de commandanten van de compagnie, — voor zoover deze den rang van kapitein hebben — van het bataljon en van het regiment. De Hoofdinstruceur is geen commandant tusschen bataljons- en regimentscommandant in; hij is dus niet een „Chef, onder wien zij hebben gediend” en hij behoort derhalve op de nota's als bedoeld in § 49 geen oordeel uit te spreken.

Het tegendeel kan niet ontleend worden aan het bepaalde in § 46, volgens welke de invulling van de beoordeelingslijsten der reserve-officieren geschiedt overeenkomstig de beginselen, welke in de voorafgaande paragrafen (ten aanzien van de beroepsofficieren) zijn neergelegd. Immers in de Algemeene Bepalingen betreffende het invullen van beoordeelingslijsten wordt, met name in § 1, gesproken over „Chefs, die een oordeel over een *onder hunne bevelen dienend* officier uitspreken”.

Indien tijdens de herhalingsoefeningen compagnieën en bataljons opgericht zijn, dienen de daarbij ingedeelde officieren onder de bevelen van onderscheidenlijk de commandanten van de compagnie, het bataljon en het regiment, doch niet onder die van den Hoofdinstruceur. Ook een beroep op § 46 kan dus niet baten om den Hoofdinstruceur als beoordeelaar te doen optreden.

Slechts indien een reserve-officier niet bij een compagnie of bataljon ingedeeld is en hij behoort tot „de ter plaatse in garnizoen zijnde en niet bij den regimentsstaf ingedeelde officieren beneden den rang van majoor”, treedt de Hoofdinspecteur volgens § 5, sub B. 6, op als beoordeelaar in eersten aanleg.

Het gaat hier niet om een academisch vraagstuk, maar om een zaak van groot belang voor de subalterne reserve-officieren.

Immers als b.v. ten aanzien van de geschiktheid voor bevordering tot den naast hooger rang van een reserve-kapitein door den Chef, onder wien hij heeft gediend, dus den Commandant van het Bataljon, het oordeel „aan te bevelen” uitgesproken is, zal dit gunstige oordeel verzwakt kunnen worden door het „nog niet aan te bevelen”, „nog niet in alle opzichten aan te bevelen”, dan wel „ongeschikt” van den Hoofdinspecteur, — onder wiens bevelen de betrokkene *niet* gediend heeft. Bovendien kan het oordeel van den Regimentscommandant daardoor mede ten ongunste van den beoordeelden reserve-kapitein worden beïnvloed.

Afgescheiden van de beslissende vraag of bevordering door den Hoofdinspecteur overeenkomstig het voorschrift is — quod non —, rijst deze andere of de Hoofdinspecteur *in staat is* om een gefundeerd oordeel uit te spreken over officieren, die niet onder zijn bevelen gediend hebben. Deze vraag kan niet anders dan ontkennend beantwoord worden. Men pleegt, als tijdens de herhalingsoefeningen bataljons geformeerd zijn, den Hoofdinspecteur te betitelen als „mentor” (d.w.z. leidsman, raadsman, gids) van de bataljonscommandanten, een functie, welke in geen enkel reglement of voorschrift omschreven is en geen bevoegdheid of verantwoordelijkheid ten aanzien van de bataljons of de daarbij ingedeelde officieren in zich sluit. Hij komt eens kijken bij het eene bataljon en bij het andere bataljon en kan wel eens een indruk krijgen van de daarbij dienende officieren, maar dat is dan een incidenteele kijk van buitenaf, afhankelijk van toevallige omstandigheden.

Zelfs voor de compagnies- en bataljonscommandanten, onder wie de subalterne reserve-officieren slechts zestien dagen dienen, is het reeds moeilijk zich een oordeel over hen te vormen, — hoeveel te meer voor den Hoofdinspecteur, die zich nota bene in zestien dagen een oordeel zou moeten vormen over de officieren van *twee* bataljons, met uitzondering van de majoors.

Reserve-officieren komen tegenwoordig slechts eenmaal in de drie jaren voor 24 dagen onder de wapenen, tegen vroeger om de twee jaren voor 42 dagen. Zij hebben dus slechts zeer weinig gelegenheid om een gunstige beoordeeling te verdienen. Een reden te meer om hen uitsluitend te doen beoordeelen door de in het Voorschrift Beoordeelingslijsten daartoe aangewezen Chefs *onder wie zij hebben gediend* en niet bovendien nog eens een oordeel te laten uitspreken door den Hoofdinspecteur, die *niet* in het Voorschrift daartoe aangewezen is, onder wie zij *niet* hebben gediend en die *niet* in staat is om een gefundeerd oordeel over hen uit te spreken. Waarbij dan nog komt het gevaar, dat de Hoofdinspecteur, bij wien de vroegere beoordeelingslijsten berusten, bij gebrek aan gegevens om zelfstandig een eigen oordeel te vormen, zich zal laten leiden door de beoordeelingen, welke vroeger door anderen uitgebracht zijn.

OVERZICHT VAN DE OEFENING ONDER LEIDING VAN DEN COMMANDANT VAN HET VELDLEGER IN SEPTEMBER 1936

DOOR V. E. NIERSTRASZ.

Kapitein van den Generalen Staf.

In eenige artikelen zal de oefening, welke in de week van 21—26 September 1936 onder leiding van den Commandant van het Veldleger in West-Noord-Brabant is gehouden, worden behandeld.

Uit den aard der zaak zal geen critiek worden geleverd op bevelen en handelingen van de verschillende commandanten.

De hoofdinhoud van de voornaamste bevelen der partij-Cn. en andere Cn., voor zooveel die noodig is voor de lezers, om het verloop van de oefening te kunnen volgen, zal worden vermeld, terwijl in eenige schetsen zal worden vastgelegd, hoe de toestand zich op bepaalde tijdstippen had ontwikkeld.

In hoofdzaak zal worden behandeld hetgeen betrekking heeft op de *aanwezige* troepen, terwijl van de *veronderstelde* troepen slechts zal worden vermeld, hetgeen voor een algemeen overzicht noodig is.

Voor het volgen van de oefening, wat betreft de aanwezige troepen, kan volstaan worden met het raadplegen van de Stafbladen 1 : 50.000 Breda (West) en Bergen op Zoom (Oost), van beiden de laatste uitgave ¹⁾. Zij, die een overzicht over de geheele Oost- en Westpartij willen hebben, dienen bovendien te raadplegen de bladen Geertruidenberg West en Willemstad Oost.

ALGEMEENE OORLOGSTOESTAND.

De grens tusschen een Blauw Westland en een Rood Oostland loopt ongeveer over Rhenen — Ochten — de Waal tot Rossum — de Maas — de Amer — — Het Hollandsch Diep (tot Roode Vaart) — Zevenbergen — Sprundel (bij Westland) — Zuidwaarts naar de Turfvaart — in Z.W. richting naar de Nederlandsche Rijksgrens ²⁾.

Tusschen Blauwland en Roodland bestaat een conflict, als gevolg waarvan Blauw aan Rood een ultimatum heeft gesteld, dat 22 September te 24.00 afloopt. Blauwland heeft verklaard, dat het bij niet inwilliging van zijn eischen zich zal beschouwen als te verkeerren in oorlogstoestand met Roodland.

In beide landen is de mobilisatie en concentratie bevolen.

¹⁾ Te verkrijgen door storting van tweemaal f 0,55 voor de gekleurde uitgave of tweemaal f 0,30 voor de uitgave in zwartdruk op de girorekening 103010 van den Topografischen dienst te 's-Gravenhage.

²⁾ *Detailbeloop, voor zooveel noodig:*
Roode Vaart tot de Mark — de Mark tot Laaksche Vaart — Laaksche Vaart tot kunstweg Etten/Rosendaal (Heivaartje, vt. 100—398, bl. 50) — kunstweg naar Sprundel (Vosdonksche straat, bij Westland) tot vijfprong (vt. 101—395, 40—50) — landweg in O.Z.O., daarna in Z.Z.O. richting — Boterstraat (bij Westland) — Turfvaart tot Rijksgrens 500 m. ten N. van Gp. 234).

Ten Z. van de bestaande Nederlandsche Rijksgrens bevindt zich Zuidland, dat verklaard heeft, neutraal te zullen blijven.

Blauw concentreert met zijn hoofdkrachten ten N. van de Maas en met één leger in West Noord-Brabant en op de Zuid-Hollandsche- en Zeeuwsche eilanden.

Rood concentreert met zijn hoofdkrachten N. van de Maas en met een leger in Noord-Brabant te Tilburg, 's-Hertogenbosch en omgeving, terwijl zich te Breda e.o. en Hooge Zwaluwe e.o. lichte troepen bevinden.

Aan de Blauw/Roode grens tusschen Zuidland en het Hollandsch Diep bevinden zich zoowel aan Blauwe als aan Roode zijde grenswachten, die bij beide partijen worden gesteund door lichte troepen.

Overigens wordt de grens bij Moerdijk en verder Oostwaarts door troepen van beide partijen bewaakt. Rood voert troepen aan naar Moerdijk, de Roode Vaart en Breda.

BIJZONDERE OORLOGSTOESTAND BLAUW (zie schets No. 1).

De troepen in West Noord-Brabant en op de Zuid-Hollandsche- en Zeeuwsche eilanden staan onder bevel van C. ZUIDLEGER; zij zijn georganiseerd als de onderdeelen van het Nederlandsche Veldleger.

Op 22 September des avonds is in West Noord-Brabant de concentratie voltooid van:

III D.G. in het rayon Dinteloord — St. Philipsland — Tholen — Bergen op Zoom — Woensdrecht — Nispen — Roosendaal — Oud Gastel — Dinteloord.

* I D.G. * met * II Div. * te Klundert, Willemstad, Fijnaart e.o., * I Div. * Noord van Het Hollandsch Diep en * I Verk. A. * aan de Roode Vaart.

* II D.G. * zal op 26 September des avonds marschvaardig zijn op Zuid-Beveland.

Op 22 September is geen opheldering in den toestand gekomen. Verwacht wordt, dat Rood de gestelde eischen niet zal inwilligen.

Voor dat geval bestaat bij Blauw het voornemen den opmarsch naar Roodland op 26 September in den morgen aan te vangen.

De grenswachten tusschen de Nederlandsche Zuidgrens en de Mark zijn onder bevel gesteld van C.—III D.G. Zij bevinden zich:

- a. aan den kunstweg Rucphen—Zundert;
- b. aan den kunstweg O. van Sprundel;
- c. aan den kunstweg Roosendaal/Etten;
- * d. aan den kunstweg Hoeven/Etten *;
- e.

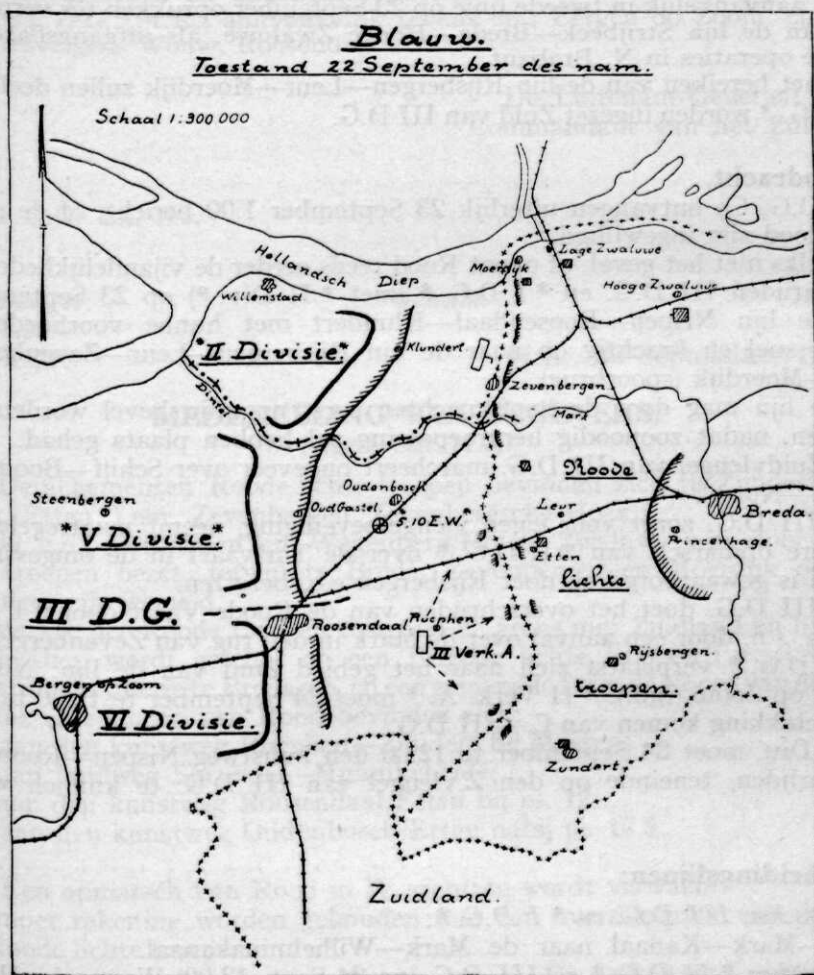
III D.G. is versterkt met: 28 R.I., III—15 R.A., * 10 E.W. *, III—Lu.A., * 5 *, 6 Comp. lu.mitr. en III Vl. Gr.

Voorposten bevinden zich in de lijn: Nispen—Roosendaal—Oud Gastel, in aansluiting aan die van * I D.G. * aan de Nieuwlandsche dijk—Klundert.

III Verk. A. bevindt zich te Rucphen, * 5 en 10 E.W. * zijn te Oudenbosch.

C.—III D.G. ontvangt op 22 September de hierbij gevoegde bevelen ¹⁾, waarvan hem de tactische hoofdzaken reeds te voren bekend waren uit geheime persoonlijke aanwijzingen.

¹⁾ Van deze bevelen wordt slechts opgenomen het *Algemeen Bevel voor den opmarsch* van C. ZUIDLEGER.



Schets no. 1. Schaal 1 : 400.000.

Toelichting. +++++ Grens tusschen Blauw- en Roodland en met Zuidland.

C.—Zuidleger.
Sectie I 1.
No 5 B.

Geheim.

Ex. No.

H.K., 22 September 1936, 12.00.

ALGEMEEN BEVEL VOOR DEN OPMARSCH

(in uittreksel).

1. **Rood.**

Zie „Mededeeling van gegevens” d.d. heden, Sectie I.3 No. 2 M.

2. **Voornemens.**

Indien onze eischen op 22 September te 24.00 niet zijn ingewilligd, zal het Zuidleger met III D.G. en * I D.G. * (min * I Div. *) in eerste linie en * II

D.G. * aanvankelijk in tweede linie op 23 September oprukken ter vermeestering van de lijn Strijbeek—Breda—Hooge Zwaluwe, als uitgangsbasis voor verdere operaties in N. Brabant.

Na het bereiken van de lijn Rijsbergen—Leur—Moerdijk zullen deelen van * II D.G. * worden ingezet Zuid van III D.G.

3. Opdracht.

De D.G. Cn ontvangen uiterlijk 23 September 1.00 bericht, of de eischen door Rood zijn ingewilligd.

Is zulks niet het geval, of opent Rood reeds eerder de vijandelikheden, dan overschrijden III D.G. en * I D.G. * (met * II Div. *) op 23 September te 8.00 de lijn Nispen—Roosendaal—Klundert met hunne voorhoeden. Zij rukken snel en krachtig op naar de lijn Rijsbergen—Leur—Zevenbergsche Hoek—Moerdijk (spoorbrug).

Deze lijn mag door de hoofdmachten eerst op mijn bevel worden overschreden, nadat zoonoodig hergroepering zal hebben plaats gehad.

De Zuidvleugel van III D.G. marcheert ongeveer over Schijf—Boomken—Lokker—Notsel.

C.—III D.G. zorgt voor eigen vleugelbeveiliging, neemt maatregelen, dat de latere opmarsch van * II D.G. * over de Turfvaart in de omgeving van Moeren is gewaarborgd en doet Rijsbergen e.o. bezetten.

C.—III D.G. doet het overschrijden van de Roode Vaart door * I D.G. * steunen, z.n. door een aanval over de Mark in den rug van Zevenbergen.

* II D.G. * verplaatst zich naar het gebied Zuid van de lijn: Nispen—Bergen op Zoom (inb.). * II Verk. A. * moet 24 September te 12.00 te Schijf ter beschikking komen van C.—III D.G.

Een Div. moet 24 September te 12.00 den kunstweg Nispen—Roosendaal overschrijden, teneinde op den Z.vleugel van III D.G. te kunnen worden ingezet.

4. Scheidingslijnen:

a. *tusschen III D.G. en * I D.G. *:*

Dintel—Mark—Kanaal naar de Mark—Wilhelminakanaal.

b. *tusschen * II D.G. * en III D.G. (na 24 Sept. 12.00):* Wouwsche Hill (bij III)—Schijf (bij II)—Z. punt van de Lokker—Bijloop tot Boomken—Notsel (bij II).

5. Luchtstrijdkrachten.

Tactische luchtverkenning tot de lijn: Goirle—Tilburg—Waalwijk.

Grenzen luchtverkenningvakken:

Tusschen III en * I D.G. *: als de scheidingslijnen tusschen deze D. Gn. *Gevechtsvliegdiens.*

D.G.Cn. kunnen ter ondersteuning van belangrijke gevechtshandelingen aan mij den steun door de I Gevechtsgroep aanvragen.

Opstelling en indeeling:

III VI. groep aan III D.G.: vliegpark } Vliegveld
I Gevechtsgroep : vliegpark } Woensdrecht.

6. Stafkwartieren en commandoposten.

C.—III D.G.: St.K., aanvankelijk tevens cp.: Bergen op Zoom. cp. later achtereenvolgens Wouw, Roosendaal.

De Luitenant-Generaal,
Commandant van het Zuidleger,

AAN

C.—III D.G. Ex. No.

C.—Zuidleger.

Geheim.

Ex. No.

Sectie I.3.

H.K., 22 September, 12.00.

No. 2 M.

MEDEDEELING VAN GEGEVENS.

Afgesloten 11.30

1. Detachementen Roode lichte troepen bevinden zich te Zundert, Rijsbergen, Etten, Leur, Zevenbergen, Zevenbergsche Hoek.

Breda e.o., Terheijden en Wagenberg/Hooge Zwaluwe zijn door sterke lichte troepen bezet, terwijl te Breda, Zevenbergen en Moerdijk ook inf. afdeelingen zijn gemeld.

De sterkte der Roode troepen tusschen de grens met Zuidland en het Hollandsch Diep wordt geschat op een Brigade lichte troepen (versterkt met infanterie en artillerie te Breda e.o. en een gemengde Brigade Noord van de Mark.

Kleine afdeelingen van Rood bevinden zich:

a. aan den kunstweg Rucphen—Zundert bij Moeren;

b. aan landweg Sprundel—Munnikeheide;

c. aan den kunstweg Roosendaal/Etten bij pl. 12;

d. aan den kunstweg Oudenbosch/Etten nabij pl. 17.5;

e.

2. Een opmarsch van Rood in W. richting wordt verwacht.

Er moet rekening worden gehouden met een overschrijden van de grens door Roode lichte troepen.

De Luitenant-Generaal,
Commandant van het Zuidleger,

Aan

C.—III D.G. Ex. No.

BEPALINGEN IN VERBAND MET DE OEFENING.

(Slechts vermeld, voor zooveel van belang voor de lezers.)

Staven en troepen.

St.K.—III D.G. (met Det. Ptr.);

Vbd.A.—III D.G.;

III Verk. A. (St., 3 res. E.H., 13,14 E.W., M.E., S. paw.);

11 Afd. A.;

III—15 R.A.;

III Lu.A.;

6 Comp. lu. mitr.;

V Div. (alleen St. K. en D.A.C.);
 VI Div. (St. K., Vbd. A., 25, 26, 27 R.I., 7 R.A., 6 E.W.);
 28 R.I.;
 3 C.A.At. (alleen C. en S. Verplegingstroepen);
 Herstellingsploeg M.D.;
 Detachement Aut.T. voor den aan- en afvoer;
 III VI. Gr. (beperkte samenstelling).

De scheidingslijn tusschen de divisien moet uit oefeningsoverwegingen worden gekozen als volgt: spoorlijn Roosendaal—Breda tot Kp. 11.8 — driesprong kunstwegen te Etten ten N. van het gemeentehuis — Kwalster Dreef (door het Liesbosch) — Princenhage (bij Z. Divisie).

Tevens wordt uit oefeningsoverwegingen aangenomen, dat III Verk. A. Zuid, * 10 E.W. * Noord van deze scheidingslijn optreden.

De in de onderstelling geschetste toestand treedt in op 22 September:

a. voor de grenswachten te 19.00;
 b. voor III Verk. A. te 22.00;
 c. voor de voorposten te 23.30;
 d. voor de overige troepen te 24.00, met dien verstande, dat de afdeelingen, die bij een aanval op de voorposten voor onmiddellijke alarmeering in aanmerking komen, in den daarmede overeenkomenden toestand van gevechtsvaardigheid moeten verkeerden.

De oefening duurt zonder onderbreking door tot 24 September 12.00; tenzij vóór dit tijdstip bevelen of signalen tot schorsen of eindigen worden gegeven.

Bij de troepenindeeling wordt het volgende opgemerkt.

Men zal zich afvragen, waarom bij de VI Div. niet de organieke regimentnummers zijn gebruikt voor de regimenten infanterie. De reden hiervan wordt duidelijk, wanneer men nagaat, dat de oefenregimenten bestonden uit:

25 R.I. : 2 + 17 R.I.

26 R.I. : 3 + 13 R.I.

27 R.I. : 6 + 14 R.I.

Gebruikte men nu voor 25, 26, 27 R.I. resp. de nummers 2, 3, 6 R.I. dan zou het gedurende de maanden en maanden lange voorbereiding iederen keer, dat een dezer regimenten genoemd moest worden, noodig zijn, duidelijk te doen blijken of men bedoelde 2, 3 of 6 R.I. als vredesregiment of als oefenregiment.

Verwarringen zouden niet kunnen uitblijven.

Alvorens thans verder te gaan, zij het volgende medegedeeld:

1. De deelnemende troepen concentreerden op 22 September.

De staven van III D.G. en VI Div. waren reeds 21 Sept. ter plaatse, terwijl 11 Afd. A. en III — 15 R.A. dien dag den marsch uit Naarden aanvingen.

Ook 27 R.I., bestemd om de voorposten te betrekken, verliet reeds 21 Sept. het garnizoen.

Tevoren waren in de garnizoenen beschikbaar gesteld de rijwielen, paarden voor officieren van onbereden wapens, die een bereden functie zouden hebben, bespanningen voor voertuigen, voor zooveel deze niet rechtstreeks door de Artillerie naar het manoeuvreterrein werden gezonden, auto's van V.L.Md. voor goederen- en levensmiddelentreinen der Infanterie, welke gemotoriseerd deelnamen, motorordonnansen van V.L.Md. Bovendien waren bij K.Md., R.M.A., K.Lu.A., R.G.Tr. de benodigde en niet in de vredessterkte voor-

komende auto's gehuurd, bemand met militaire chauffeurs (voor herhalings-oefeningen in werkelijken dienst).

Tevoren waren ook garnizoensgewijze de onderdeelen gevormd.

Wat hieraan vast zat, moge uit het volgende blijken:

De oefenregimenten *infanterie* bestonden uit de herhalingslichtingen van twee regimenten Inf., een Bt. 6 Veld van de Art., reg. patrouille van R.W., rijpaarden van de Cav., bespanningen van de Art., auto's en motorordonnansen van V.L.S.Md.

Nemen we als voorbeeld 26 R.I. Dit regiment was samengesteld uit 3 R.I. te Bergen op Zoom en 13 R.I. te Maastricht, 26 Bt. 6 Veld uit Amersfoort, bespanningen van 1 R.V.A. uit Utrecht, auto's en motorordonnansen van V.L.S.K.Md. uit Zeeland en Limburg.

De hoofddeelen werden dus gevormd te Maastricht, Bergen op Zoom en Amersfoort. Het deel, gevormd uit 13 R.I., werd op 22 September per spoor vervoerd naar Bergen op Zoom, terwijl de gemot. goederen- en levensmiddelen-treinen langs den weg daarheen marcheerden. De bespanningen werden rechtstreeks naar Bergen op Zoom gezonden.

Na aankomst begaven de uit 13 R.I. gevormde onderdeelen zich, na ontvangst en indeeling van de bespanningen, onmiddellijk naar het voor legering aangewezen gebied, waarheen zich ook de uit 3 R.I. te Bergen op Zoom gevormde onderdeelen hadden begeven. De Bt. 6 Veld, uit Amersfoort naar Bergen op Zoom vervoerd, begaf zich eveneens dadelijk na aankomst naar het legeringsgebied.

Werd hiervóór 26 R.I. genoemd, waarvan althans een deel (3 R.I.) in de omgeving van het oefenterrein aanwezig was, moeilijker was het voor 28 R.I., samengesteld uit R.Gr. te 's-Gravenhage, R.J. te Laren, 28 Bt. 6 Veld (van 1 R.V.A.) te Utrecht.

Van dit regiment moest alles tevoren op papier worden voorbereid. De verschillende samenstellende deelen vonden elkaar eerst te Bergen op Zoom.

Wat de divisie-artillerie betreft, werd 7 R.V.A. gevormd als volgt: St., I, III waren te Bergen op Zoom aanwezig voor oefening in oorlogsverbanden en behoefden slechts eenige versterking van andere Brigades.

II was gevormd uit II A. Brig. te Ede.

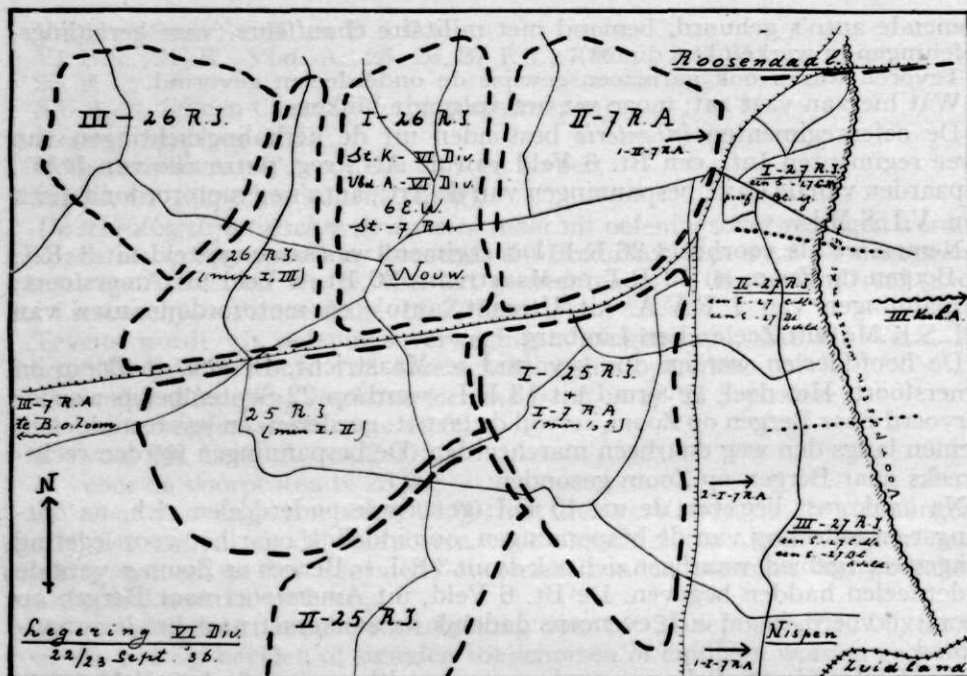
Men moet zich goed indenken, hoeveel er geregeld en gecorrespondeerd is moeten worden:

1e. voor de indeeling en aanwijzing van de te vormen oefenonderdeelen, regeling van spoorwegvervoeren, voorbereiding van de legering enz. enz. van de zijde van den Staf van den Leider, Afd. Spoorwegdienst v. d. Gen. Staf, verschillende autoriteiten en de uitvoerende staven bij de Blauwe partij.

2e. door de Korpscommandanten, die hadden te zorgen, dat ter uitvoering van de gegeven bevelen, de oefenonderdeelen op 22 September gereed waren en die daartoe in de luttele dagen tusschen opkomst van de herhalingslichtingen en het begin der legeroefening de reserve-officieren geheel op de hoogte moesten brengen, tusschen de drukke herhalingsoefeningen door.

Nog zij aangeteekend, dat op den dag van aankomst in het oefenterrein nog moest worden ingekocht, terwijl levensmiddelen moesten worden ontvangen op de aanvullingsplaats, welke laatste handeling slechts zelden of nooit practisch kan worden beoefend overeenkomstig de oorlogsmethode.

Alle gehuurde auto's en motorrijwielen waren vóór het in dienst stellen grondig geïnspecteerd, opdat kon worden voorkomen, dat kostbare herstellingen zouden moeten plaats hebben op kosten van het Rijk.



Schets no. 2.
Schaal 1 : 100.000.

In het vorenstaande werden slechts eenige grepen gedaan uit het voorbereidingswerk. Het zou ons te ver voeren, hier verder op in te gaan.

Een woord van hulde is echter op zijn plaats voor de troepencommandanten en hun onderhebbend personeel, die dit alles zonder groote wrijvingen hebben klaargespeeld en aan de reserve-officieren, die zich blijkbaar snel hebben weten aan te passen aan den manoeuvre-toestand.

Wij komen thans terug tot den **uitgangstoestand van de Blauwe Partij.**

In schets No. 2 is neergelegd, hoe de legering en beveiliging van de VI Div. was bij den aanvang van de oefening. De overige troepen dezer partij waren gelegerd als volgt.

St. K., Vbd. A.—III D. G. 11 Afd. A., 28 R. I., III—7 R. A., Sectie-3 C. A. At., Sectie-III Aut. Bat. te Bergen op Zoom; III—15 R. A. te Halsteren; III Lu. A. en 6 Comp. lu. mitr. te Steenberg (III Lu. A. werd verondersteld in stelling te staan met een Bt. te Kruisland, een Bt. 2½ km N.W. van Wouw, een Bt. 1 km. Z.W. van spoorwegvork Z.W. van Roosendaal. Van 6 Comp. lu. mitr. werden verondersteld twee pel. te Roosendaal, een pel. te Wouw, een pel. te Bergen op Zoom. Deze stellingen waren door III Lu. A. en 6 Comp. lu. mitr. 23 Sept. met het aanbreken van den dag bezet).

Vliegveld te Woensdrecht. Eindstation lm. station Woensdrecht. Herstelingsploeg Md. uit oefeningsoverwegingen te Roosendaal.

Bij de schets zij voor een goed begrip het volgende opgemerkt:

a. Het legeringsgebied van de VI Div. grijpt gedeeltelijk in het gebied, dat in oorlogstijd zou behooren tot de V Div. (thans Div. zonder troepen), zulks

in verband met de beschikbare legeringsruimte, die — ook bij groote medewerking van de bevolking — minder onderdak biedt dan in oorlogstijd, waarin men over *alle* aanwezige ruimte beschikt; bovendien was het gewenscht, bivakkeeren vóór de oefening te voorkomen.

b. Eveneens in verband met de beschikbare legeringsruimte en mede om andere oefeningsredenen was de afstand tusschen de hoofdmacht en de voorposten kleiner dan normaal. Men trekke uit dien korten afstand dus geen verkeerde conclusie's.

c. 27 R.I. bevond zich op voorposten in het geheele vak der VI Div. dus over een frontbreedte van ± 8 km, verdeeld in drie Bat. vakken, onder bevel van C.—27 R.I.

Volgens pt. 378 V. Veldd.Dl. I. zal een dergelijk eenhoofdig bevel niet worden toegepast bij een vak breeder dan ± 4 km.

Als regel zullen dus in een dergelijk vak verschillende voorpostencommandanten optreden, wier Bataljons afkomstig zijn van verschillende achterliggende regimenten.

In oorlogstijd kunnen zich natuurlijk gevallen voordoen, dat men van bovengestelden norm afwijkt.

In het onderhavige geval is daarvan om verschillende redenen door den Leider afgeweken. Eén daarvan was de volgende: Er moet bij oefeningen van betrekkelijk korten duur als deze worden voorkomen, dat een troep niet „in het vuur komt” en dus steeds als reserve optreedt. Indien nu deelen van verschillende regimenten op voorposten waren geweest, zou de kans hebben bestaan, dat bij den opmarsch op den volgenden dag diezelfde regimenten den opmarsch hadden aangevangen, zij het met andere Bats. in voorste linie. Nu geheel 27 R.I. op voorposten was, kwamen voor den opmarsch op den volgenden dag dus onmiddellijk twee *nieuwe* regimenten in aanmerking voor een tactische taak. Verder was 27 R.I., dat geheel te Breda werd gevormd, gemakkelijker (met een tusschenmarsch op 21 Sept.) beschikbaar voor verkenningen e.d. van het geheele voorpostengebied. Bovendien werd nu ingeschakeld het contact opnemen met de voorposten door de met doorschrijding van 27 R.I. belaste regimenten en het overnemen van artillerie van de voorposten. Hoe meer dergelijke, op de kaart zoo gemakkelijk uitvoerbare, doch in de practijk tot wrijving aanleiding gevende, factoren kunnen worden ingeschakeld, hoe vruchtbaarder de oefening wordt.

In een volgend artikel zal worden medegedeeld, hoe de uitvoering van het door C.—Zuidleger gegeven bevel geschiedde.

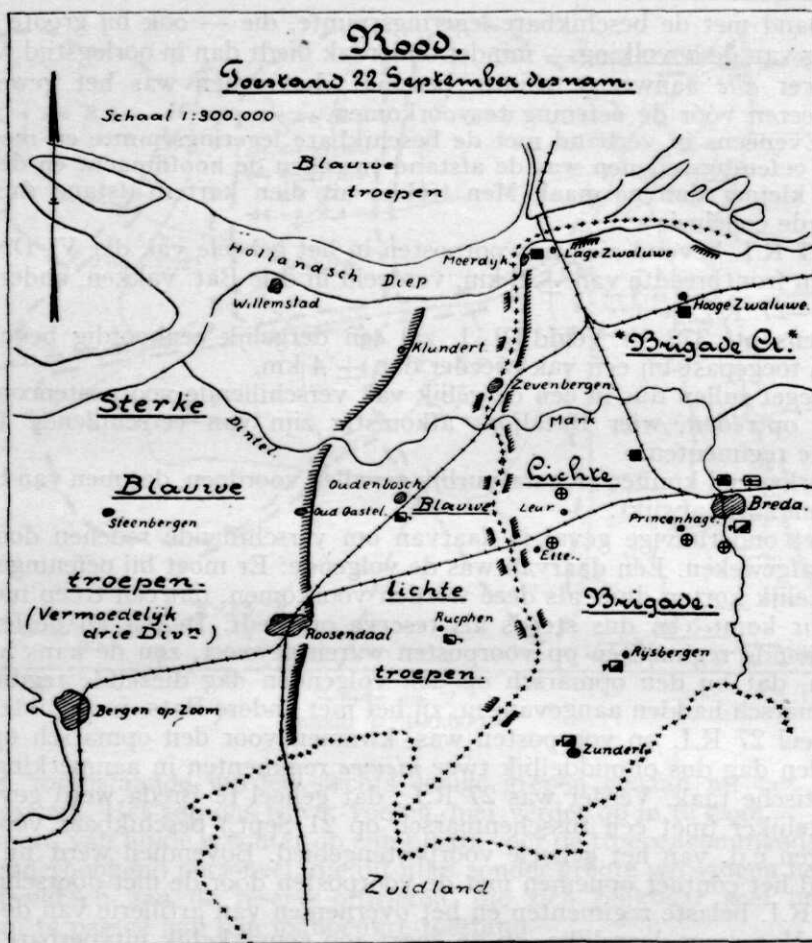
We vermelden thans eerst den Bijzonderen oorlogstoestand Rood.

BIJZONDERE OORLOGSTOESTAND ROOD (zie schets No. 3).

Van het Brabantleger is de concentratie te Tilburg, 's-Hertogenbosch e.o. in uitvoering onder beveiliging van dekkingstroepen aan de Maas en het Hollandsch Diep en van lichte troepen tusschen het Hollandsch Diep en de grens met Zuidland.

Roodland is voornemens, de eischen van Blauwland niet in te willigen. In de verwachting, dat Blauw alsdan tot het offensief zal overgaan, is besloten, de grenstroepen te versterken en een Blauwen opmarsch ten W. van Breda te keeren.

Op 22 September bevindt zich Noord van het O.W. stroomende deel van de Mark de *gemengde Brigade A*, terwijl zich te Breda e.o. de versterkte



Toelichting. Legering versterkte Lt.-B., voor zooveel aanwezig.

St. K. en Vbd. A.: Princenhage	R.W. (drie Bat.): Ginneken, Princenhage en Etten.
Cav. Co. C. Mr.,	K.R.A.: 1 te Rijsbergen.
E.paw. 3, 4—II R.H.,	3 „ Ginniken.
30 R.I., I—2 R.A. } Breda.	4 „ Etten.
Herstellingsploeg	Sectie Verpleg.tr.: Breda.
I R.H.: Rijsbergen.	„ Aut. T.: Tilburg.
II R.H.: } Zundert.	
(min 3, 4)	
I—4 R.I. op I—I Aut. Bat. te Oosterhout.	

Lt.B. bevindt, met detachementen te * Leur *, Etten, Rijsbergen en Zundert.

De grenswachten ten Z. van de Mark zijn onder bevel gesteld van C.Lt.B. Zij bevinden zich:

- * a. aan den kunstweg Etten/Oudenbosch nabij Kp. 17.5 *;
- b. aan den kunstweg Etten/Roosendaal bij Kp. 12;
- c. aan den landweg van Sprundel naar het N.O. (langs Koekoek);
- d. aan den kunstweg Zundert/Rucphen bij Moeren.

De Lt. B. is versterkt met * III R.H. *. Zij zal worden versterkt met infanterie (voor een deel gemotoriseerd) en artillerie.

C.Lt.B. ontvangt van C.—Brabantleger op 22 September de hierbij gevoegde bevelen ¹⁾, waarvan de tactische hoofdzaken hem reeds te voren uit geheime, persoonlijke aanwijzingen bekend waren.

C.—Brabantleger
Sectie I.1.
No. 8 B.

Geheim Ex. No.

H.K., 22 September 1936, 12.00

BEVEL

(in uittreksel).

1. Blauw.

Zie „Mededeeling van gegevens” d.d. heden, Sectie I.3 No. 3 M.

2. Toestand en voornemens.

De hoofdmacht van het Brabantleger zal aan een opmarsch van Blauwe troepen uit West Noord-Brabant weerstand bieden in de lijn Zevenberger of Roode Vaart—Zevenbergen—Etten—Rijsbergen en daartoe op 24 September te 12.00 de lijn Hooge Zwaluwe—Breda overschrijden.

In afwachting daarvan zullen de naar de grens vooruitgeschoven troepen: Noord van de Mark grensoverschrijdingen beletten.

Zuid van de Mark een opmarsch van Blauw verkennen en vertragen.

3. Opdracht.

* Brigade A * verdedigt het terrein tusschen het Hollandsch Diep en de Mark, aanvangende aan de Roode Vaart, welke zonder mijne machtiging niet mag worden prijsgegeven.

Lt. Brigade.

Onder handhaving van het verband met * Brigade A * zal de daartoe versterkte Lt. B. in den nacht 22/23 Sept. de grens overschrijden, rekening houdende met de hierna genoemde tijdstippen en zoo spoedig mogelijk de voeling met het Blauwe Leger opnemen.

Zij zal een opmarsch van Blauw reeds van den aanvang af vertragen en deze actie zoodanig voeren, dat Blauw gedwongen wordt, zijn hoofdkrachten te ontwikkelen, waartoe in het bijzonder druk op zijn Zuidelijken vleugel moet worden uitgeoefend.

Indien het niet gelukt, 's vijands opmarsch meer Westelijk tot staan te brengen, moet in de algemeene lijn: Laaksche Vaart—Etten—Rijsbergen weerstand worden geboden tot de aankomst van de Hoofdmacht.

De grens met Westland mag niet vóór 22 Sept. 24.00 worden overschreden; de hoofdmacht der Lt.B. moet den opmarsch over de grens uiterlijk op 23 Sept. met het licht worden hebben aangevangen.

4. Versterking.

Lt.B.

I—4 R.I. met een S.Mr. op I—I—Aut. Bat. heden te 20.00 te Oosterhout.
30 R.I. en I—2 R.A.: 23 Sept. 7.00 te Princenhage.

I Ver. V.A.

¹⁾ Van deze bevelen wordt slechts opgenomen het algemeen Bevel van C. BRABANTLEGER.

5. Luchtstrijdkrachten.

Tactische luchtverkenning tot de lijn: Hollandsch Diep—Volkerak—Eendracht—Oostrand Ooster- en Westerschelde.

Grenzen luchtverkenningvakken:

.....
Tusschen * Brig A * en Lt.B.: Wilhelminakanaal—Kanaal naar de Mark—Mark—Dintel.

Gevechtsvliegdienst.

C.Lt.B. kan ter ondersteuning van belangrijke gevechtshandelingen aan mij den steun door de I Gevechtsgroep aanvragen.

Opstelling en indeeling:

.....
I Vl. groep aan Lt.B.: vliegpark } vliegveld
I Gevechtsgroep: vliegpark } Molenheide.

6. Stafkwartieren en commandoposten.

C. Lt.B.: St.K. Hotel Mastbosch, Princenhage. cp. door C.Lt.B. te berichten.

De Luitenant-Generaal,

Commandant van het Brabantleger,

Aan

.....
C.Lt.B. Ex. No.

C.—Brabantleger.

Sectie I.3.

No. 3 M.

Geheim

Ex No.

H.K., 22 September 1936, 12.00

MEDEDEELING VAN GEGEVENS.

Afgesloten 11.30.

1. De sterkte van Blauw in West Noord-Brabant bedraagt vermoedelijk drie divisïen, waarvan het gros zich bevindt Z. van de Mark.

Voor zoover bekend, bevinden zich Oost van de lijn Nispen—Roosendaal—Oud Gastel—Klundert slechts lichte troepen en kleine afdeelingen boven de sub 2 genoemde grenswachten.

Op Zuid-Beveland verzamelen troepen van onbekende sterkte.

Troepen ter sterkte van ongeveer één divisie bevinden zich N. van het Hollandsch Diep.

2. Zwakke Blauwe grenswachten bevinden zich:

a. aan den kunstweg Etten—Hoeven; *

b. aan den kunstweg Etten—Roosendaal;

c. aan den kunstweg Oost van Sprundel;

d. aan den kunstweg Zundert—Rucphen.

3. Er zijn aanwijzingen, dat Blauw in den vroegen morgen van 23 September den opmarsch in O. richting zal aanvagen.

De Luitenant-Generaal,

Commandant van het Brabantleger,

Aan

.....
C.Lt.B. Ex. No.

BEPALINGEN IN VERBAND MET DE OEFENING.

(Alleen vermeld, voor zoover voor de lezers van belang).

Staven en troepen.

St.K.—Lt.B. (met Det. Ptr.);

Vbd.A.—Lt.B.;

E.paw.;

C.Mr. (à 2 sectiën);

Cav. Co.;

I R.H. (St., M.E., 1, 2, 3, 4, Rij.Bt.6 Veld);

II R.H. (St., M.E., 1, 3, 4, Rij.Bt.6 Veld);

R.W. (St., I, II, III);

K.R.A. (St., 1, 3, 4);

I—4 R.I. (waarbij een S.Mr.) op I—I Aut. T.;

30 R.I. (zonder reg. patr.);

I—2 R.A.;

Pn. P.A. (zonder pont.);

5 C.A.At. (hiervan alleen S. Verplegingstroepen);

Herstellingsploeg M.D.;

Detachement Aut. T. voor aan- en afvoer;

I Vl. Gr. (beperkte samenstelling).

Uit oefeningsoverwegingen wordt aangenomen, dat alle troepen, organiek behorende tot de Lt.B. of waarmede de Lt.B. is of wordt versterkt, voor zoover niet hierboven vermeld, optreden ten N. van de lijn: Z. rand Breda—Kwalster Dreef (door het Liesbosch) — driesprong kunstwegen te Etten ten N. van het Gemeentehuis — Kp.11.8 aan den spoorlijn Breda—Roosendaal — Spoorlijn Breda—Boosendaal.

De in de onderstelling sub b, c en d genoemde grenswachten moeten bestaan uit groepen van de Lt.B., die nadat de Lt.B. de grens heeft overschreden, in het verband hunner onderdeelen treden.

De in de onderstelling genoemde toestand treedt in op 22 September te 19.00. Op dat uur moet eventuele kantonnementsbeveiliging worden ingesteld. Vóór dat uur wordt de kantonnementsdienst uitgeoefend volgens bevelen van C.Lt.B.

I—4 R.I., 30 R.I. en I—2 R.A. treden onmiddellijk na aankomst in het oefengebied onder bevel van C.Lt.B.

I—4 R.I. mag niet vóór 23 September uit zijn kantonnement worden aangehouden.

30 R.I. en I—2 R.A. staan op 23 September te 7.00 tusschen Liesbosch en Breda op door C. Lt. B. aan te geven plaatsen.

De oefening duurt zonder onderbreking door tot 24 September 2.00, tenzij vóór dat tijdstip bevelen of signalen tot het schorsen of eindigen van de oefening worden gegeven.

Alvorens verder te gaan, zij het volgende medegedeeld:

De Lt.B. bevond zich reeds sedert eenige dagen op manoeuvre onder leiding van haren commandant en kwam op Maandag 21 Sept. in den namiddag en avond in de kantonnementen aan, waaruit den volgenden dag de oefening diende aan te vangen.

Op 22 September werden per spoor aangevoerd 30 R.I. (uit 8 en 11 R.I.) en I—2 R.A. (samengesteld uit I A. Brig.), welke onderdeelen legerden in de door de eigen troepen verlaten kazernes van 6 R.I. resp. 3 R.V.A.

Bovendien kwam op 22 September te Oosterhout aan I—4 R.I., samengesteld als gemotoriseerd Bataljon uit de herhalingslichting van 4 R.I. en vervoerd op I—I Aut. Bat., welke Comp. gevormd was uit de herhalingslichting van het K.Md.

Dienzelfden 22en September traden de III Verk. A., 6 E.W. en de reg. patr. voor 25, 26, 27 en 28 R.I. uit het verband van de Lt.B. Deze onderdeelen gingen over naar de Blauwe partij.

De legering van de Lt.B., voor een deel gevolg van vredeslegeringsmogelijkheden, is vermeld op schets No. 3.

Vóórdat de oefening aanving, ontving C.Lt.B. eene mededeeling van den Leider (te beschouwen als eene aanvulling op den Bijzonderen oorlogstoestand) inhoudende, dat moest worden aangenomen, dat de Lt.B. was versterkt met 38 R.I. en II—4 R.A., welke onderdeelen geacht werden, te worden ingezet N. van de lijn, welke in de „Bepalingen in verband met de oefening” is genoemd.

(Wordt vervolgd).

NIEUWE UITGAVEN

- „**Jan van Riebeeck gründet die Kapstadt**” door ADOLF GABLER Prijs: Ing. R.M. 7.50 en geb. in linnen R.M. 8.80 Uitg.: *Verlag v. Ernst Reinhardt*, München
- „**Wenn England zu Felde zieht**” door LIDDELL HART. Uitg. *Ludwig Voggenreiter Verlag*, Potsdam. Prijs: gecart. R.M. 2.70, geb. R.M. 3.50
- „**Le Kimmel 1918**”, door Generaal J. ROUQUEROL, Uitg.: *Payot*, Parijs. Prijs: 18 fr.
- „**Die Eroberung Abessiniens 1935/1936**”, door RUDOLF RITTER und EDLER VON XYLANDER. Uitg.: *Mittler & Sohn*, Berlijn. Prijs: gecart. M. 3.50.
- „**Defensierapport van de Liberale Staatspartij „De Vrijheidsbond**”. Uitg.: *Gebr. van Cleef*, Den Haag.
- „**Führeradel durch Sippenpflege**” door Prof. Dr. HANS F. K. GÜNTHER. Uitg.: *Lehmanns*, München. Prijs: ingen. M. 2.20; geb. M. 3.20.
- „**Ernst Haeckels Bluts- und Geistes-Erbe**”, door HEINZ BRÜCHER. Uitg.: *Lehmanns*, München. Prijs: ingen. M. 8.80; geb. M. 10.—.
- „**Dienst am Deutschtum**” Kalender. Uitg.: *Lehmanns*, München. Prijs: M. 1.—.
- „**La Bataille de Caporetto**”, door Colonel CONQUET. Uitg. *Plon*, Parijs.

Op 22 September werden per spoor aangevoerd 30 R.I. (uit 8 en 11 R.I.) en I—2 R.A. (samengesteld uit I A. Brig.), welke onderdeelen legerden in de door de eigen troepen verlaten kazernes van 6 R.I. resp. 3 R.V.A.

Bovendien kwam op 22 September te Oosterhout aan I—4 R.I., samengesteld als gemotoriseerd Bataljon uit de herhalingslichting van 4 R.I. en vervoerd op I—I Aut. Bat., welke Comp. gevormd was uit de herhalingslichting van het K.Md.

Dienzelfden 22en September traden de III Verk. A., 6 E.W. en de reg. patr. voor 25, 26, 27 en 28 R.I. uit het verband van de Lt.B. Deze onderdeelen gingen over naar de Blauwe partij.

De legering van de Lt.B., voor een deel gevolg van vredeslegeringsmogelijkheden, is vermeld op schets No. 3.

Vóórdat de oefening aanving, ontving C.Lt.B. eene mededeeling van den Leider (te beschouwen als eene aanvulling op den Bijzonderen oorlogstoestand) inhoudende, dat moest worden aangenomen, dat de Lt.B. was versterkt met 38 R.I. en II—4 R.A., welke onderdeelen geacht werden, te worden ingezet N. van de lijn, welke in de „Bepalingen in verband met de oefening” is genoemd.

(Wordt vervolgd).

NIEUWE UITGAVEN

- „**Jan van Riebeeck gründet die Kapstadt**” door ADOLF GABLER Prijs: Ing. R.M. 7.50 en geb. in linnen R.M. 8.80 Uitg.: *Verlag v. Ernst Reinhardt*, München
- „**Wenn England zu Felde zieht**” door LIDDELL HART. Uitg. *Ludwig Voggenreiter Verlag*, Potsdam. Prijs: gecart. R.M. 2.70, geb. R.M. 3.50
- „**Le Kimmel 1918**”, door Generaal J. ROUQUEROL, Uitg.: *Payot*, Parijs. Prijs: 18 fr.
- „**Die Eroberung Abessiniens 1935/1936**”, door RUDOLF RITTER und EDLER VON XYLANDER. Uitg.: *Mittler & Sohn*, Berlijn. Prijs: gecart. M. 3.50.
- „**Defensierapport van de Liberale Staatspartij „De Vrijheidsbond**”. Uitg.: *Gebr. van Cleef*, Den Haag.
- „**Führeradel durch Sippenpflege**” door Prof. Dr. HANS F. K. GÜNTHER. Uitg.: *Lehmanns*, München. Prijs: ingen. M. 2.20; geb. M. 3.20.
- „**Ernst Haeckels Bluts- und Geistes-Erbe**”, door HEINZ BRÜCHER. Uitg.: *Lehmanns*, München. Prijs: ingen. M. 8.80; geb. M. 10.—.
- „**Dienst am Deutschtum**” Kalender. Uitg.: *Lehmanns*, München. Prijs: M. 1.—.
- „**La Bataille de Caporetto**”, door Colonel CONQUET. Uitg. *Plon*, Parijs.

LEVEN EN STREVEN IN DE KONINKLIJKE LANDMACHT

23 DECEMBER 1936.



Na het smartelijk verlies door de natie geleden op 3 Juli 1934, maakte voor het eerst sinds het herstel onzer onafhankelijkheid geen lid van het Koninklijk Huis meer deel uit van de weermacht. De benoeming van Z. D. H. PRINS BERNHARD tot officier, gevolgd door de plechtige beëediging in tegenwoordigheid van H. M. DE KONINGIN en H. K. H. PRINSES JULIANA en ten aanschouwe van vertegenwoordigers van alle deelen der weermacht, heeft dit sombere tijdperk afgesloten. De nauwe verbondenheid tusschen troon en weermacht is opnieuw in het licht gesteld en zulks vormt voor allen, die de eer hebben te mogen dienen, een reden om dezen nauwen band nog meer dan tot dusver, waardig te zijn.

DE KENTERING ZET DOOR.

Juist een jaar geleden konden wij schrijven, dat de weermacht, na een eb van 17 jaar, in de kentering was gekomen en wij eindigden met de woorden: „Moge de kentering doorzetten en moge het vloed worden alvorens het te laat is”.

De Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer der Staten -Generaal en de daarop gevolgde mondelinge mededeelingen van den Minister van Defensie a.i. hebben doen zien, dat de kentering inderdaad doorzet. Een jaar geleden de erkenning van de groote feilen, die de Weermacht aankleven. Thans mededeelingen omtrent de wijze waarop deze feilen zouden kunnen worden weggenomen en omtrent een begin van uitvoering van enkele minder ingrijpende maatregelen. Nog een jaar, dan komen naar wij hopen de voorstellen ter afdoende verbetering. Dan eerst zullen wij kunnen schrijven: „de weermacht in den vloed”. Moge de gebeurtenissen ons den tijd geven om op deze bedachtzame wijze weder op te bouwen, wat in zeventien jaar werd gesloopt of onvoldoende onderhouden.

Wij ontleenen aan de schriftelijke en mondelinge mededeelingen van den Minister van Defensie a.i. het volgende.

a. Militair politieke ligging van Nederland.

Ned. Oost-Indië en Nederland in Europa zijn gelegen in de zône van het gevaar en wel in de zône van het ernstigste gevaar. Beide gebiedsdeelen loopen gevaar in verwikkelingen te worden betrokken, die wel nog niet onmiddellijk schijnen te dreigen, maar waarvan de mogelijkheid niet mag worden ontkend en de waarschijnlijkheid niet mag worden buitengesloten.

b. Militaire Luchtvaart.

Aan de paraatheid van den militairen vliegdiens ontbreekt veel, een aanzienlijk bedrag zal noodig zijn om deze dienst op het vereischte peil te brengen. Er is begonnen met te voorzien in het allermeest noodige. Na besteding van de 6 millioen, die hiervoor zijn uitgetrokken, zal onze militaire luchtvaart nog maar in het allereerste begin van ontwikkeling zijn, zoodat verdere maatregelen niet achterwege zullen kunnen blijven. Instelling van een luchtmacht, als afzonderlijk onderdeel van de weermacht, ligt daarbij niet in het voornemen.

c. Economische- en industriële verdedigingsvoorbereiding.

Aan de industriële verdedigingsvoorbereiding is in het algemeen nog heel weinig gedaan kunnen worden. Teneinde dit vraagstuk tot oplossing te brengen, is noodig dat met de geheele industrie contact wordt gezocht, dat in overleg met haar de bedrijven worden ingedeeld in groepen voor verschillende aanmaak, dat invloed kan worden geoefend op den aard der aan te schaffen werktuigen en op de verdeling der te geven opdrachten. Men zal dus moeten overgaan tot de registratie van de werktuigelijke uitrusting der fabrieken en het daarbij behoorend personeel, teneinde de zekerheid te hebben, dat bij een eventueele mobilisatie de industrie op doelmatige wijze aan het werk kan gaan. Daarbij zal ook onder het oog moeten worden gezien in hoeverre overbrenging van werktuigen en personeel van fabrieken naar andere plaatsen wenschelijk en mogelijk moet worden geacht, terwijl evenmin uit het oog mag worden verloren in hoeverre de Nederlandsche industrie in staat is om producten te maken, welke tot dusverre in het buitenland moesten worden aangeschaft.

Hiertoe wordt bij het D. v. D. een *regeeringscommissaris* met eenig toegevoegd personeel in dienst gesteld, bijgestaan door een *Raad van Bijstand*, waarin verschillende diensten ressorteerende onder het D. v. D. en vertegenwoordigers der industrie zullen worden opgenomen.

Het laat zich aanzien, dat het aanbeveling zal verdienen reeds in vreedstijd een regeling van den *burgerlijken dienstplicht* tot stand te brengen.

De *Commissie voor de economische verdedigingsvoorbereiding* onderzoekt de mogelijkheid om de *graanteelt* te bevorderen, met het oog op de zelfvoorziening van ons land in oorlogstijd.

d. Vermeerdering van het aantal herhalingsoefeningen.

Een ontwerp van wet tot wijziging van de Dienstplichtwet, dat o.m. een vermeerdering van het aantal herhalingsoefeningen omvat, heeft het D. v. D. verlaten.

e. Uitbreiding van het contingent.

Aan het jaarlijksch contingent van 19.500 man (w.o. 1.000 man voor de Kon. Marine) ontbreken 5.000 man om — zelfs bij gebruikmaking van het uitzonderlijk hooge getal van 15 lichten — in de behoefte van geoefenden van de gemobiliseerde weermacht

in haar huidige samenstelling te voldoen. Voorts dient te worden voorzien in de behoefte aan het personeel voor het ten laste van het Defensiefonds aangeschafte of nog aan te schaffen materieel, terwijl het daarenboven noodig zal zijn de oorlogsorganisatiën, in het bijzonder die der pioniers en lichte troepen, te herzien en uit te breiden. Voor een en ander zijn, gebruik makende van 15 lichteningen, 1500 man per jaar noodig. Totaal dus 26.000 man. Het duurt dan echter 15 jaar voor de nieuw aan te schaffen wapenen (vooral luchtafweergeschut en anti-vew. geschut) volledig kunnen worden bediend. Wil men dit in een paar jaar bereiken dan zijn hiervoor 6000 man per jaar noodig, dus een contingent van 30.500 man. Is volledig in de behoefte van het nieuwe materieel voorzien, dan zou dit contingent weer verlaagd kunnen worden tot 26.000 man. Men kan het grootere contingent echter ook gebruiken om het aantal lichteningen waaruit het oorlogsleger wordt gevormd te verkleinen. Overdreven voorstellingen moet men zich hiervan echter niet maken. Bij een contingent van 32.000 man zou het oorlogsleger op den duur kunnen worden gevormd uit 11 à 12 lichteningen.

Een wetsvoorstel om tot de ter bereiking van het vorenstaande noodige lichtingssterkte van \pm 32.000 man te geraken wordt gereed gemaakt, opdat een volgende Regeering het vraagstuk in de volle draagwijdte kan overzien. Uitbreiding van het contingent zal bij de infanterie medebrengen weder oprichting van de derde schoolcompagnie per regiment.

f. Verlenging van den duur der eerste oefening.

Het peil van geoefendheid, in de eerste plaats van het hoofdwapen, moet worden verhoogd. In den toestand, dat het grootste gedeelte van het jaar niet over geoefende troepen kan worden beschikt, kan niet langer worden berust. De reserve-officieren moeten gelegenheid krijgen meer dan tot dusverre met troepen te oefenen.

Dit alles eischt verlenging van den eersten oefentijd. Zulks is echter mede onontbeerlijk in verband met de grensbeveiliging.

g. Grensbeveiliging.

In dit opzicht zijn thans de volgende maatregelen getroffen.

Voor de belangrijkste in het Oosten en Zuiden des lands gebouwde kazematten zal, voor zoover zulks nog niet het geval is, binnenkort een permanente kernbezetting van politietroepen aanwezig zijn.

Maatregelen zijn getroffen tot het bewaken van bepaalde kunstwerken in daarvoor in aanmerking komende toegangswegen, die van het Oosten en Zuiden naar het hart des lands voeren, alsmede om deze kunstwerken binnen zeer korten tijd onbruikbaar te maken of te vernielen.

Daarnaast zijn maatregelen getroffen, dat, in tijden van politieke spanning, de noodige, reeds thans daartoe aangewezen, onderdeelen van de weermacht snel op voet van oorlog kunnen worden gebracht, teneinde daarmede strategische overvallingen tegen te gaan en een eventueel volgende mobilisatie en concentratie van de weermacht veilig te stellen.

De bij deze maatregelen betrokken onderdeelen van de weermacht worden grootendeels gevormd door personeel van oudere lichteningen, dat in of nabij het grensgebied woont, waar het onderdeel, waartoe het behoort, zal moeten optreden.

Voor wat de bevelvoering betreft, kan worden medegedeeld, dat in vredestijd een 18-tal hoofdofficieren (met hun staf) zal worden belast met de volledige voorbereiding — naar aanwijzingen van den Chef van den Generalen Staf — van de verdediging van de hun toegewezen landsgedeelten.

Overigens zullen deze hoofdofficieren in staat worden gesteld met de hierboven bedoelde, in tijden van spanning, onder hun bevel te stellen onderdeelen de voorbereidingen aan de practijk te toetsen, aangezien het in het voornemen ligt ook voor de tot deze onderdeelen behorende lichteningen meer herhalingsoefeningen in te voeren.

Ten slotte zijn maatregelen getroffen voor een zeer snelle waarschuwing ingeval van grensoverschrijding.

De Minister is van oordeel, dat hiermede alles is gedaan wat bij de huidige organisatie mogelijk is. Z.E. beschouwt de getroffen maatregelen echter als *noodmaatregelen*. Een strategische overvaling is thans een kwestie van 4 uren en derhalve is het niet zeker, dat de Regeering gelegenheid zal krijgen de troepen belast met de grensdekking tijdig op te roepen. Hiertoe is onontbeerlijk, dat *kernen* van de in tijden van spanning op te roepen grensbeveiligingstroepen *te allen tijde aanwezig* zijn. Zulks is te verkrijgen, door de duur der eerste oefening te verlengen tot 12 maanden, opdat de manschappen, nadat een eerste opleiding van zes maanden, nog zes maanden onder de wapenen kunnen blijven. Door deze geoefenden (totaal 10.000 man) in afdeelingen te vereenigen en aan of nabij de grens te legeren, kunnen dan bedoelde kernen worden verkregen.

e. Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht.

Naar het oordeel van den Minister is de Chef van den Gen. Staf van nature aangewezen om bij mobilisatie O.L.Z. te worden. In verband hiermede dient uit de jongere divisiecommandanten den man te worden gekozen, die, na een paar jaar de functie van C.V. te hebben bekleed, wordt benoemd tot Ch.G.S.

f. Materieel.

Door aanschaffing van infanteriegeschut zal geleidelijk in de behoefte aan geschut voor bestrijding van pantser- en vechtwagens worden voorzien. Lucht doelgeschut is geleverd; contracten voor verdere levering van dit geschut zijn afgesloten. Bij voortgezette aanschaffing van geschut zal tevens de behoefte aan lichte en zware veldhouwitsers in overweging worden genomen. Men moet zich van hetgeen uit het Defensiefonds kan worden verkregen echter niet te veel voorstellen. De achterstand is zóó groot, dat er, ook na uitputting van dit fonds, nog heel wat zal moeten gebeuren eer een eenigzins bevredigende uitrusting is verkregen.

Motorisering der divisie-artillerie (veldartillerie) acht de Minister niet noodig in verband met de haar toevallende taak in het gevecht.

De proeven met de „Trado"-ombouwconstructie ten behoeve van de artillerie zijn gunstig verlopen doch nog niet geheel als beëindigd te beschouwen.

Met deze enkele grepen willen wij volstaan. Zij doen zien, dat de weg tot wederopbouw van onze weermacht is ingeslagen, althans aangewezen. Aan ons allen om, ieder op eigen terrein en naar de mate zijner krachten, daarbij mede te werken en vooral alles te vermijden wat de taak van de mannen aan het roer kan bemoeilijken.

SINT BARBARA

Op 4 December l.l. vereenigden zich een 63-tal Officieren der Artillerie of afkomstig van dat wapen in een zaal van „Bagatelle" te 's-Gravenhage, tot het herdenken van den geboortedag van de heilige BARBARA, de Schutzpatrones der Artillerie.

Ook de Inspecteur der Artillerie, de Directeur van het Materieel der Landmacht, de Commandant der Ie Divisie, de Chef van den Staf van het Hoofdkwartier van het Veldleger, de Commandant van de Ie Artillerie-Brigade, de Commandant van het 2e Regiment Veld-Artillerie, de Voorzitter van de Commissie van Proefneming, de Directeur van den Etappe- en Verkeersdienst, de Directeur van het Remontewezen, waren daarbij aanwezig.

Een oud gebruik werd daardoor in eere hersteld.

DE DIEPE TROMMEN EN DE JACHTHOORNS.

Aan het Regiment Grenadiers is toegestaan bij parades en bij andere daarvoor in aanmerking komende gelegenheden de diepe trommen te gebruiken.

De tegenwoordige verkorte trommen zijn ingevoerd bij K.B. van 22 November 1856. De reden van de invoering dezer verkorte trommen vinden wij niet bij dit besluit vermeld doch de plausible reden is, dat bij lange marschen en te velde, een korte trom veel handelbaarder is dan een diepe. Edoch wat practisch is, is niet altijd mooi. Ontegenzeggelijk maakt een troep tamboers met diepe trommen, in frissche kleuren en voorzien van emblemen, een martialen indruk, terwijl ook de diepe klanken van deze trommen wel-luidender zijn dan die van de verkorte instrumenten.

Met veel instemming hebben wij alzoo kennis genomen van het weder toelaten der diepe trommen bij parades en andere plechtigheden. Het Fransche spreekwoord: „Il faut souffrir pour être beau", is misschien bij deze gelegenheden voor de tamboers van toepassing, als zij deze groote instrumenten moeten torsen, doch wij twifelen er niet aan of zij zullen gaarne, ten gerieve van het aanzien van den troep, er eenig ongemak voor over hebben.

Bij onze bureu is men ook weder gekomen tot de historische trommen.

In Brussel heeft de burgerij aan het Garderegiment Grenadiers met eenig ceremonieel in het begin van dit jaar de oude, diepe trommen weder aangeboden, terwijl ook bij overige regimenten dit voorbeeld is gevolgd.

Ook de Engelsche Grenadiers hebben deze diepe trommen weder in gebruik genomen. Binnenkort zullen onze Grenadiers het geschenk van eenige Haagsche brugers, die daadwerkelijk getoond hebben zin voor traditie te bezitten, mogen aanvaarden.

Ten onrechte hoort men wel spreken van „Grenadier” trommen; de thans weder in dienst gestelde trommen waren algemeen bij de infanterie in gebruik. Wij meenen, dat het dan ook niet in de bedoeling van ons legerbestuur ligt om alleen aan het Regiment Grenadiers toe te staan diepe trommen als geschenk te aanvaarden.

Indien in andere plaatsen van ons land het denkbeeld mocht rijzen het voorbeeld der Haagsche burgerij te volgen, dan zal hiertoe zeker de vereischte toestemming worden verleend, zij het dan ook, dat voor de overige infanterieregimenten andere emblem en kleuren voor de trommen moeten worden vastgesteld.

Wij mogen hieraan toevoegen, dat aan het Regiment Jagers toegestaan is, een jacht-hoornkorps op te richten, dat bij parades en andere daarvoor in aanmerking komende gelegenheden bij den troep intreedt. Bij de parades op 31 Aug. en 23 Dec. j.l. op de Maliebaan alhier en bij de taptoe op het Plein 1813 in September j.l. heeft dit Korps zich doen hooren.

Door de beroeps- en reserve-officieren van het Regiment zijn een 15-tal „Cours de chasse”, die bij de Fransche Alpenjagers in gebruik zijn, aan het Regiment Jagers aangeboden.

Zoodra de nieuwe trommen bij het Regiment Grenadiers zijn aangekomen hopen wij onzen lezers hiervan een beschrijving met afbeelding te geven.

BERICHTEN VAN PERSONEEL AARD.

Bij de Lichte troepen.

Bevorderd.

tot reserve-eerste-luitenant, met ingang van 1 Jan. 1937.
reserve-tweede-luitenants P. BUIJS, W. WALTER, G. BEEK, A. H. SOOMERS, J. T. MEINESZ, W. H. GESNER VAN DER VOORT, W. G. BITTER, A. J. SLAATS, C. G. VAN ERP, L. W. H. WEIJNSCHENK, H. E. JANSSEN en M. T. VAN DEN BOUT, allen van het R.W.; Jhr. M. E. GEVERS, M. C. CALKOEN, E. VAN VOLLENHOVEN, C. H. VAN TIENHOVEN, B. G. DORHOUT MEES, L. H. R. DOBBELMANN, O. THATE, R. A. VAN DEN WALL BAKE, G. L. KOLFF, J. A. C. PETERSE, Mr. H. E. R. RHODIUS, H. VAN HOORN, Mr. A. A. LAND, H. F. KEETELL en Jhr. A. F. C. RENDORP, allen van het Ie R.H.; Mr. W. G. WENDELAAR, Jhr. H. T. A. M. VAN RIJCKEVORSEL, Jhr. Mr. W. J. VAN CITTERS, J. G. RUEB en M. P. VAN SON, allen van het IIe R.H.

Overplaatsingen, detacheringen, enz.

Reserve-tweede-luitenants J. A. C. PETERSE, H. H. R. VAN DER LAAN en W. N. I. M. VAN HELLENBERG HUBAR zijn onder de wapenen gekomen onderscheidenlijk bij het Ie, het 2e en het 3e halfregiment huzaren tot langdurig verblijf in werkelijken dienst.

Eervol ontslagen.

2e Luitenant der militaire administratie M. KLOK, van het Ie R.H., 1 Jan. 1937.

Bij de overige wapens en dienstvakken.

Benoemd.

tot officier van gezondheid der tweede klasse K. E. H. P. NEERING, Arts 25 Nov.
tot reserve-kapitein voor speciale diensten bij het Vrijwillig Landst.korps vaartuigendienst,
eervol ontslagen reserve-eerste-luitenant L. J. P. N. A. BOUWMAN, 3 Dec.
tot reserve-luitenant-kolonel bij den Staf IV I.Brig., gep. luitenant-kolonel N. GERLACH, 16 Dec.

Bevorderd.

tot reserve-kapitein, gerekend van 1 Nov. reserve-eerste-luitenant C. J. L. STERKENBURG, van het Korps motordienst.

Overplaatsingen, detacheringen, enz.

Eerste-luitenant G. A. VAN KOOTEN, van het 6e R.I., werkzaam gesteld bij de Koninklijke militaire academie en overgeplaatst bij den Staf inf., 16 Nov.

Eerste-luitenant G. DIJKSTRA, van den Staf inf. werkzaam ten bureele van den Chef van den Generalen Staf, overgeplaatst bij het 8e R.I. en werkzaam gesteld ten bureele van den C.—IIe Div., 1 Dec.

Eerste-luitenant W. A. SCHEUERMANN, van het 15e R.I., gedetacheerd ten bureele van den Chef van den Generalen Staf, werkzaam gesteld aldaar en overgeplaatst bij den Staf inf., 1 Dec.

Eerste-luitenant L. C. ONDERSTAL, adjudant van de 1e A. Brig., gedetacheerd bij het D. v. D. en met ingang van 1 Febr. 1927 onder eervolle ontheffing uit de betrekking van adjudant werkzaam gesteld bij het Departement en overgeplaatst bij den Staf art.

Kapitein H. H. G. BELGRAVER, van het K.P. en T., met ingang van 2 Augustus 1937 overgeplaatst bij het 4e R.I.

Kapitein E. E. T. DULFER, van het R.Gr. benoemd tot adjudant van het regiment, 28 Nov.

Eervol ontslagen.

Eerste-luitenant W. COPPOOLSE, op nonactiviteit, 1 Jan. 1937.

Reserve-kapitein J. A. J. JANSEN, van het 3e R.I., 1 Jan. 1937.

Reserve-kapitein C. SCHUTTEVAER, van het 13e R.I., 3 Dec.

Reserve-kapitein A. KOPER, van het 3e R.I., 7 Dec.

Overleden.

Kapitein A. A. S. VAN ALPHEN, van de 1e Divisie Koninklijke marechaussée, 30 November 1936 te Breda.

Eerste-luitenant H. H. BLOM, van het 16e R.I. gedetacheerd bij de Hoogere Krijgsschool, 3 December 1936 te 's-Gravenhage.

NIEUWE UITGAVEN

Beknopt Overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen uit de Nederlandsche Krijgsgeschiedenis van 1568 tot heden, door I. L. UYTERSCHOUT. Uitg. *Stads Boek- en Courantdrukkerij* te Kampen. 1936.

Het verheugt ons te kunnen mededeelen, dat dit boek, waarvoor wij reeds vóór het ter perse gaan de aandacht vroegen, thans binnen enkele dagen de inschrijvers zal bereiken. Door de vriendelijkheid van den schrijver konden wij reeds van het boek kennis nemen. Plaatsruimte verhindert ons thans een uitvoerige bespreking te geven; deze zal in het Februarinumnummer volgen.

Wel kunnen wij reeds verklaren, dat dit werk van den eerste-luitenant UYTERSCHOUT zelfs de meest-hooggespannen verwachtingen zal overtreffen. Het boek, dat bijna 600 bladzijden telt, is verlicht met een groot aantal uitstekende schetsen en foto's, waaronder een 26-tal op een groote uitslaande plaat een zeer goed beeld geven van de modernste wapens van ons leger. Zelfs het nieuwe infanteriegeschut en de pantserwagens ontbreken niet op het appèl. De tekst behandelt nog de belangrijkste gebeurtenissen van 1936.

Een 50 bladzijden tellende genealogie van de Kon. Landmacht, geeft een zeer overzichtelijk beeld van alle korpsgeschiedenissen, een lijst vermeldt de belangrijkste gedenktekenen betreffende de Nederlandsche krijgsgeschiedenis.

De verzorging van het boek laat niets te wenschen over.

Concludeerende, vermeenen wij, dat de verschijning van dit werk een zéér belangrijke gebeurtenis voor ons leger is. Het is een uitstekend boek, dat op voortreffelijke wijze een overzicht geeft van onze groote krijgsgeschiedenis en waarin de schrijver, ondanks de zelfbepanking, die hij zich heeft opgelegd, nochtans óók de belangrijkste details heeft weten te vermelden.

Dit boek is zoowel voor den bestudeerden officier, als voor hen, die zich met de studie in mindere mate bezig hielden, een kostbaar bezit. Maar ook de ontwikkelde leek zal in dit werk zeer veel vinden, wat hem belang inboezemt. Wij twijfelen niet, of dit werk zal zeer snel zijn tweeden druk beleven.

Den Heer UYTERSCHOUT voorloopig onze welgemeende gelukwenschen met zijn initiatief en zijn doorzettingsvermogen en onze hulde voor zijn werkkraft en studiezin!

W.

Eerste-luitenant W. A. SCHEUERMANN, van het 15e R.I., gedetacheerd ten bureele van den Chef van den Generalen Staf, werkzaam gesteld aldaar en overgeplaatst bij den Staf inf., 1 Dec.

Eerste-luitenant L. C. ONDERSTAL, adjudant van de 1e A. Brig., gedetacheerd bij het D. v. D. en met ingang van 1 Febr. 1927 onder eervolle ontheffing uit de betrekking van adjudant werkzaam gesteld bij het Departement en overgeplaatst bij den Staf art.

Kapitein H. H. G. BELGRAVER, van het K.P. en T., met ingang van 2 Augustus 1937 overgeplaatst bij het 4e R.I.

Kapitein E. E. T. DULFER, van het R.Gr. benoemd tot adjudant van het regiment, 28 Nov.

Eervol ontslagen.

Eerste-luitenant W. COPPOOLSE, op nonactiviteit, 1 Jan. 1937.

Reserve-kapitein J. A. J. JANSEN, van het 3e R.I., 1 Jan. 1937.

Reserve-kapitein C. SCHUTTEVAER, van het 13e R.I., 3 Dec.

Reserve-kapitein A. KOPER, van het 3e R.I., 7 Dec.

Overleden.

Kapitein A. A. S. VAN ALPHEN, van de 1e Divisie Koninklijke marechaussée, 30 November 1936 te Breda.

Eerste-luitenant H. H. BLOM, van het 16e R.I. gedetacheerd bij de Hoogere Krijgsschool, 3 December 1936 te 's-Gravenhage.

NIEUWE UITGAVEN

Beknopt Overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen uit de Nederlandsche Krijgsgeschiedenis van 1568 tot heden, door I. L. UYTERSCHOUT. Uitg. *Stads Boek- en Courantdrukkerij* te Kampen. 1936.

Het verheugt ons te kunnen mededeelen, dat dit boek, waarvoor wij reeds vóór het ter perse gaan de aandacht vroegen, thans binnen enkele dagen de inschrijvers zal bereiken. Door de vriendelijkheid van den schrijver konden wij reeds van het boek kennis nemen. Plaatsruimte verhindert ons thans een uitvoerige bespreking te geven; deze zal in het Februarinumnummer volgen.

Wel kunnen wij reeds verklaren, dat dit werk van den eerste-luitenant UYTERSCHOUT zelfs de meest-hooggespannen verwachtingen zal overtreffen. Het boek, dat bijna 600 bladzijden telt, is verlucht met een groot aantal uitstekende schetsen en foto's, waaronder een 26-tal op een groote uitslaande plaat een zeer goed beeld geven van de modernste wapens van ons leger. Zelfs het nieuwe infanteriegeschut en de pantserwagens ontbreken niet op het appèl. De tekst behandelt nog de belangrijkste gebeurtenissen van 1936.

Een 50 bladzijden tellende genealogie van de Kon. Landmacht, geeft een zeer overzichtelijk beeld van alle korpsgeschiedenissen, een lijst vermeldt de belangrijkste gedenktekenen betreffende de Nederlandsche krijgsgeschiedenis.

De verzorging van het boek laat niets te wenschen over.

Concludeerende, vermeenen wij, dat de verschijning van dit werk een zéér belangrijke gebeurtenis voor ons leger is. Het is een uitstekend boek, dat op voortreffelijke wijze een overzicht geeft van onze groote krijgsgeschiedenis en waarin de schrijver, ondanks de zelfbepanking, die hij zich heeft opgelegd, nochtans óók de belangrijkste details heeft weten te vermelden.

Dit boek is zoowel voor den bestudeerden officier, als voor hen, die zich met de studie in mindere mate bezig hielden, een kostbaar bezit. Maar ook de ontwikkelde leek zal in dit werk zeer veel vinden, wat hem belang inboezemt. Wij twijfelen niet, of dit werk zal zeer snel zijn tweeden druk beleven.

Den Heer UYTERSCHOUT voorloopig onze welgemeende gelukwenschen met zijn initiatief en zijn doorzettingsvermogen en onze hulde voor zijn werkkraft en studiezijn!

W.

Vorming van beroepsofficieren voor hier te lande en voor Ned. Indië uitsluitend uit jeugdige reservisten, door W. E. VAN DAM VAN ISSELT. Uitg. W. P. van Stockum en Zoon N.V. 's-Gravenhage 1936. Prijs f 0,50.

De gepensioneerde luitenant-generaal W. E. VAN DAM VAN ISSELT stamt uit een geslacht van militairen, dat nimmer schroomde zijn meening te zeggen, ook indien die meening haar tijd vooruit was. De vader van den schrijver verrichtte baanbrekend werk ten aanzien van de vorming van een krachtig korps reserve-officieren, de schrijver zelf stond steeds op de bres voor nationale tactiek en strategie en voor de recruteering der beroepsofficieren van onze beide legers uit jeugdige reservisten. Reeds in 1908 en in 1915 publiceerde de generaal ter zake een tweetal artikelen in *Onze Eeuw*. Sedertdien is van verschillende zijden op onomwonden wijze sympathie betuigd met het door den generaal ingenomen standpunt, terwijl thans voor het Nederlandsche leger (behalve voor het Wapen der Genie) de adspirant-beroepsofficieren worden gekozen uit de jongelieden, die gedurende een jaar een school van reserve-officieren hebben gevolgd.

Oppervlakkige beschouwers zouden dus kunnen denken: „Waartoe dan nog deze brochure; duwt de schrijver niet een open deur open?”

Naar onze meening is zulks niet het geval; de thans gevolgde regeling ligt, voor zoover wij weten, nergens vast, terwijl juist in den laatsten tijd de officiersopleiding het onderwerp is geweest van verschillende rapporten en op verschillende vergaderingen. Hierbij is gebleken, dat een aantal vooraanstaande militairen het met de nieuwe richting geenszins eens is en het terugkeeren zou verkiezen tot de sedert jaren gevolgde methode van opleiding uitsluitend aan de K.M.A., dus gescheiden van de opleiding der adspirant-reserve-officieren. Voorts is er nog de opleiding voor het K.N.I.L.

Het zijn vooral de voordrachten, gehouden in de jaarvergadering van 1934 van de N.I. Officiërenvereniging en in Krijgswetenschap in den winter van 1934 op 1935, die de schrijver er toe hebben gebracht het daar gesprokene nauwgezet te bestudeeren en te becritiseeren. De hoofdinhoud van het verschenen boekje is dan ook gewijd aan een systematische weerlegging van alle motieven, die in bedoelde vergadering zijn gebezigd om de nieuwe richting te bestrijden.

Het bestek van deze bespreking laat niet toe, hierop diep in te gaan. Wel kunnen wij hier als onze meening verkondigen, dat de generaal op vele plaatsen zeer sterke troeven uitspeelt. Vooral is dit het geval, waar hij de officieren van het K.N.I.L. één hunner hoofdbezwaren uit de handen slaat door hen te verwijzen naar Engeland. „Het is leerzaam en merkwaardig na te gaan, hoe de nuchtere, practische Engelschen, de grootste koloniale mogendheid ter wereld, het vraagstuk van de opleiding hunner Europeesche beroepsofficieren voor hun speciaal Indische troepen hebben opgelost.”

Voorts willen wij wijzen op schrijvers betoog ten aanzien van de overlading der theoretische programma's en op zijn opwekking om toch vooral geen schijngeleerdheid te kweken, doch karaktervorming en lichamelijk geoefendheid te bevorderen.

„Er moet bij een doelmatige regeling van militaire opleiding en militair onderwijs worden gestreefd naar efficiency ook in dién zin, dat bij inperking van de voor de leerlingen *zuiver passieve* overgieting met lessen en het ten deele domme leeren de *opvoeding tot persoonlijkheid*, naar Engelsch voorbeeld, naar hooger plan kan worden gevoerd. *Het is juist aan die opvoeding, dat de moderne beroepsofficier het meest behoefte heeft.*”

Moge dit woord van een oud-officier, die én als troepen-officier én bij het militaire onderwijs, zoowel aan de K.M.A., als aan de H.K.S. op een prachtigen staat van dienst kan terugzien, gelezen en begrepen worden.

Men leze voorts, wat schrijver's meening is over examens, waar hij de oude richting met selectie door een rangschikkingsexamen tot toelating aan de K.M.A. vergelijkt met de door hem voorgestane oplossing, waarbij men de jongelieden een jaar lang aan de Scholen voor Reserve-officieren leert kennen, alvorens zij tot de opleiding voor beroepsofficieren worden toegelaten.

Wij halen het volgende wat uitvoeriger aan:

„Met volle overtuiging omschreef ik Oct. 1934 in het debat in Krijgswetenschap de eischen, den gewonen beroepsofficier te stellen, in volgorde van hun belangrijkheid als volgt: 1°. roeping tot het beroep; 2°. karakter; 3°. een zeer gezond lichaamsgestel; 4°. ontwikkeling in sportieven zin; 5°. de noodige wetenschappelijke ontwikkeling; 6°. kennis van de betrokken reglementen en voorschriften. Aan de Sn. R.O. zoowel als aan de K.M.A. moeten derhalve zooveel mogelijk worden aangekweekt karakter- en militaire eigenschappen: besluitvaardigheid, beslistheid, toewijding, standvastigheid en overtuiging, stiptheid, eenvoud in levensbehoeften, enz. Bovendien moet bij den overgang van de eerste tot de tweede onderwijsinrichting een zeer overwegende invloed worden toegekend aan vermelde eigenschappen; laat men hierbij school- en schijngeleerdheid die rol spelen, dan

kunnen, zooals ik reeds in 1908 deed opmerken, „jongens zonder karakter, zonder energie, „met niet den minsten militairen aanleg gaan — alleen omdat zij wat vlijtiger studeerden „of omdat het geluk hun tijdens het examen enkele uren dienstiger was — boven flinke, „degelijke jonge mannen, geboren officieren.” Dit alles klemmt à fortiori voor ons nieuwe leger: zoowel doordien onze weermacht tegenwoordig ruim 10.000 reserve-officieren telt als in verband met de uitermate beperkte eerste-oefeningstijden krijgt ieder beroeps-officier, zijn de eerste leerjaren voorbij, een leidende, verantwoordelijke taak. Dringend noodig is het daarom voor de aanvulling van den centralen motor van ons geheele legerstelsel te geraken tot *intrinsieke* selectie. Daar inzake den toeloop tot de Sn. R.O. de omstandigheden zeer zijn gewijzigd, het D. v. D. reeds selectie kan toepassen uit 1100, vele zich dringend aanmeldende aspiranten voor bijna 800 plaatsen, vormt de selectie aan die Scholen zelf, 10 % in 7 tot 9 maanden, er reeds een *tweede*; doch eerst daarna volgt de belangrijkste selectie, want dan zal een kleine Commissie onder den Gouverneur der K.M.A., waarin uiteraard de Cn. der Sn. R.O. moeten zitting hebben, beslissen wie waardig worden gekeurd de opleiding tot beroepsofficier aan te vangen.”

Wij moeten eindigen. Daarom een conclusie: Men *leze* dit boekje niet, doch *bestudeere* het en wege de argumenten van den schrijver af tegen die van de door hem bestreden officieren. Wij zijn zelf overtuigde voorstanders van het door den generaal voorgestane stelsel en maakten reeds 16 jaar geleden deel uit van de „Bredasche commissie”, die de voorgestelde recruetering der beroepsofficieren eveneens aanbeval. Maar desondanks vonden wij in dit boekje een serie gegevens en een argumentatie, die niet hebben nagelaten indruk op ons te maken. Moge dit kleine, uitstekende boekje datzelfde bij velen bereiken.

W.

Inleiding tot de studie der Tactiek, IV: „Tactiek der Luchtstrijdkrachten”
door C. J. A. VAN DER HEEM, Majoor der Infanterie, Leeraar aan de K.M.A.
Uitgave: de Koninklijke Militaire Academie.

No. 582 van de boekenlijst is met bovengenoemd werk uitgebreid. In een 70 tal bladzijden behandelt de schrijver:

- I. de ontwikkeling der luchtstrijdkrachten (vóór den wereldoorlog, bij het uitbreken van den wereldoorlog, het jaar 1915, het jaar 1916, de slag bij Verdun, de Sommeslag, het jaar 1917 en ten slotte het jaar 1918).
- II. de elementen, waaruit de moderne luchtstrijdkrachten bestaan;
- III. de organisatie der luchtstrijdkrachten in Nederland en Frankrijk;
- IV. de taak, het gebruik en het optreden van luchtstrijdkrachten gedurende den slag;
- V. de vliegparken, vliegvelden, landingsterreinen en berichtkokerterreinen.

Een 23 tal schetsen en foto's zijn tusschen de tekst opgenomen (men houde de foto's van vliegtuigen — ook in de toekomst — op de hoogte van den tijd!).

Helaas is kort na het verschijnen van het leerboek het nieuwe Voorschrift Luchtstrijdkrachten I uitgekomen, terwijl schrijver ook nog slechts ten deele rekening heeft kunnen houden met het bepaalde in de nieuwe Gevechtshandleiding. Dientengevolge bestaat er in zijn werk op enkele plaatsen eenig verschil met het bepaalde in de genoemde voorschriften. Voor hen, die het tactiekboek bestudeeren, meenen wij goed te doen hierop de aandacht te vestigen. Voorts zouden wij schrijver in overweging willen geven door een klein wijzigingsblaadje de bestaande verschilpunten weg te nemen.

Gaarne brengen wij den schrijver hulde voor de wijze, waarop hij de Cadetten — want voor hen is het leerboek in de eerste plaats bestemd — op het terrein van de tactiek der luchtstrijdkrachten rond leidt.

D.

Das neue Deutsche Heer und seine Führer, door BERTHOLD JACOB, 175 blz. Uitg. Editions du Carrefour 83 Bd. du Montparnasse, Parijs. Prijs f 2.—.

De auteur is de Duitsch-Israëlitische pacifist vroegere medewerker o.m. van „Die Weltbühne”, omtrent wiens ontvoering uit Zwitserland naar Duitschland, gevolgd door diens vrijlating, eenigen tijd geleden in den wereldpers zooveel te doen is geweest, en die thans, in Parijs vertoevend, over de in dit merkwaardige boek verwerkte uitermate actueele gegevens blijkt te kunnen beschikken. Onder meer worden hierin behandeld de ontwikkeling van het Duitsche leger van het Vredesverdrag van Versailles tot thans; de legerorganisatie volgens de wet „für die Aufbau der Wehrmacht” van 16

Maart 1935 (R.G. bl. I, S. 275) en het „Wehrgesetz” van 21 Maart 1935 (R.G. bl. I, S. 609); algemeene beschouwingen over de mobilisatie van het leger; algemeene strategische beschouwingen over de huidige Deutsche operatieplannen (waarin o.a. de omvatting der „Magnetlinie” ter sprake komt door een omtrekkende beweging over Zwitsersche grondgebied, voorafgegaan door een strategische overrompeling); een beknopte biografie van de meest prominente militaire figuren in Deutschland („die Führer im kommenden Krieg”) en waarin voorts in het laatste hoofdstuk en de bijlagen andere belangwekkende gegevens voorkomen.

Wat de organisatie betreft van het nieuwe leger, is het van belang te wijzen op de vier nieuwe „Wehrkreise”, waarvan de instelling op handen is (blz. 29), met als gevolg daarvan opvoering van het aantal divisien (3 per „Wehr-kreise” in vredetijd; 6 in oorlogstijd). Verder schijnt naast de drie bestaande pantserdivisien, thans nog een vierde in wording te zijn (blz. 36), welke in en om Elberfeld-Barmen, Iserlohn en Lüdenscheid gelegerd wordt.

Hoewel de beschouwingen van den uiteraard zeer subjectieven schrijver allerminst zonder meer kunnen worden aanvaard, vormt het feitenmateriaal een waardevolle aanvulling op het boek van Gen.-Maj. J. J. G. Baron van Voorst tot Voorst: „*De Deutsche herbewapening 1936*”.

Dr. M. H. H. FRANSSEN

Field service regulations vol III—1935.

Dit in 1936 verschenen derde deel van het Engelsche (letterlijk vertaald) „Velddienst Voorschrift” bevat een korte uiteenzetting van de strategische beginselen volgens welke de Engelsche strijdkrachten — ook bij „overseas expeditions” (hieronder valt dus ook het West-Europeesche continent) — in oorlogstijd gebruikt zullen worden. Onder strijdkrachten wordt hier verstaan het leger en de met dit leger samenwerkende deelen van de luchtmacht. De voor den Nederlandschen officier belangrijkste hoofdstukken zijn wel de drie laatsten betreffende het aanvallend gevecht, het verdedigend gevecht en de terugtocht. Hierbij komen meer de groot-tactische lijnen naar voren (b.v. het gebruik van „mobile and armed formations in the battle”).

Van deze *zeer korte* Engelsche „gevechtshandeling” vermelden wij nog in het bijzonder hetgeen hier en daar tusschen den tekst doorgewerkt is over het gebruik van gemechaniseerde en gemotoriseerde afdelingen. Nu eens is sprake van „mechanized forces”, dan weer van „tankbrigades”, terwijl ook het gebruik van cavalerie, hier „mounted troops” geheeten, een enkele maal wordt aangegeven (b.v. „only used for distant reconnaissance”). Onze aandacht viel ook op één woord, dat, in de zin waarin het wordt gebruikt, wijst op een merkwaardig toekomstbeeld — zooals de Engelsche legerleiding dat vermoedelijk ziet. Wij lezen n.l. in pnt. 5 van het hoofdstuk III: „Nu de meerderheid van de vechtende troepen **nog** bestaat uit door paarden getrokken artillerie en te voet marcheerende infanterie” — — — — — terwijl enkele regels verder staat: „deze regels gelden ook voor gemechaniseerde beweging welke waarschijnlijk meer algemeen wordt met den vooruitgang der mechanisatie”.

Ook in dit voorschrift — evenals in de zoo juist verschenen nieuwe Fransche gevechtshandleiding — wordt er met nadruk op gewezen dat de beteekenis van waterlopen (kanalen en rivieren) belangrijk is toegenomen sinds de ontwikkeling der mechanisatie en motorisatie. Gelukkig Nederland!

P.

UIT DE VAKPERS

BOSCHGEVECHTEN.

Het boschgevecht wijkt in zooveel opzichten af van het gevecht in het open veld, dat een bijzondere bestudeering ervan noodig is. De eigenaardigheden, die het boschgevecht *kenmerken* zijn:

- a. de vrijwel algeheele onmogelijkheid voor aard- en luchtwaarneming;
- b. de gunstige gelegenheid voor het uitvoeren van verrassende aanvallen en het daardoor onregelmatige karakter van den strijd;
- c. de geringere uitwerking van het vuur, daar de schootsvelden voor de Infanterievuurwapenen uiterst beperkt zijn, samenwerking met de artillerie buitengewoon moeilijk, waardoor het handgemeen hoogtij viert en een rechtstreeksche aanval een zeer langzaam en sterk wisselend karakter draagt.

Boschgevechten stonden in den wereldoorlog in een kwaden reuk. Slechts noode ging men tot den aanval over. Barstte de strijd los, dan was het zoowel voor verdediger als voor aanvallers een ware hel en droeg de strijd door vele aanvallen en tegenaanvallen een zeer bloedig karakter.

Schr. behandelt nu eerst den *aanval*.

De aanvalstroepen moeten worden voorafgegaan door sterke patrouilles onder leiding van officieren; daarachter volgen de aanvalstroepen, *die onder alle omstandigheden een nauw contact met elkaar moeten bewaren*.

Herhaaldelijk moet in van te voren vastgestelde lijnen verband worden opgenomen.

Wat betreft de afstanden en tusschenruimten tusschen en in de verschillende aanvalselchelons, hiervoor kunnen geen getallen worden gegeven, zooals bij normaal aanvalsterrein het geval is. *Hoofdzaak* is en blijft het houden van verband, om aan iedere verrassing oogenblikkelijk het hoofd te kunnen bieden.

Opeenhooping op wegen en open plekken moet voorkomen worden, terwijl bij het passeeren daarvan de uiterste veiligheidsmaatregelen in acht moeten worden genomen. De Infanterie zal verder in hoofdzaak op haar eigen middelen moeten vertrouwen. De zware mitrailleurs zullen *tusschen* de infanterie moeten optreden om oogenblikkelijk en zonder tijdsverlies het vuur te kunnen openen. Vuur over eigen troepen of tusschen eigen troepen door is uitgesloten, daar men geen oogenblik weet waar de troepen in voorste lijn zich bevinden en de bundels door vele hinderpalen voor de eigen troepen meer gevaar zouden opleveren dan voor den vijand. De aanval zelf moet snel en vastberaden met bajonet en dolk worden uitgevoerd. Daar de mitrailleurs hier veelal een beperkt schootsveld hebben, is hun moorddadige uitwerking geringer dan in het open veld en kan op grooter afstand worden gestormd dan elders het geval is.

Is in het open veld doorstormen zeer onverstandig, in boschgevechten is het zeer zeker fataal. Zoodra een weerstand genomen is, dienen *oogenblikkelijk* de verbanden te worden hersteld en moet men er rekening mee houden, dat de vijand een tegenaanval of tegenstoot zal doen.

Wat de *verdediging* betreft, merkt schr. op dat het normale geval is, dat de frontlijn in het bosch wordt gekozen, en zoo eenigszins mogelijk iets vooruitspringend t.o.v. van de aangrenzende stellingedeelten in het open veld, zoodat onderlinge flankering kan worden verkregen. Aan den rand van het bosch kunnen voorposten worden geplaatst.

Tusschen voorposten en frontlijn moeten verschillende golfbrekers worden opgesteld. Practisch gesproken zijn de daarbij ingedeelde manschappen „*enfants perdus*”, maar hun optreden is niet te vergeefs, want dank zij deze golfbrekers is in boschgevechten de kans zeer groot, dat 's vijands verbanden worden verbroken en verwarring ontstaat, waardoor de kans, dat de aanval mislukt, *zeer groot* is.

De *tegenstoot* en de *tegenaantal* vormen naast de hardnekkige verdediging van elken duimbreed grond de hoofdschotel van het gevecht.

De eenheden, die bestemd zijn om deze aanvallen uit te voeren, kunnen in vrij gesloten formaties bij elkaar worden gehouden, omdat het artillerievuur zijn werking veel minder

kan doen gevoelen en door in vrij dicht gesloten verbonden aan te vallen heeft men steeds de overmacht en deze is in het handgemeen de grootste factor.

Verder is het groote voordeel voor den verdediger, dat de stelling „*vechtwagenproof*” is. *Hindernissen* zijn van zeer groot belang en het groote voordeel er bij is, dat ze gemakkelijk zijn te maskeeren en gemakkelijk zijn aan te brengen.

Vlakbaan artillerie is ondoelmatig.

Houwitsers daarentegen zijn goed bruikbaar. *Brandprojectielen* kunnen veel effect hebben, vooral in dennebosch, al is de kans, dat het een tweesnijdend zwaard wordt, groot. *Gas* doet zijn werking in bosschen lang gevoelen.

Bij de bestudeering van dit artikel zal men veel overeenkomst ontdekken met het gestelde in de punten 592 tot 600 van ons I.R.—II B. Slechts legt het artikel meer den nadruk op tegenstoot en tegenaanval. Ons reglement stelt zich meer op het standpunt van weerstand bieden in *opvolgende lijnen*.

De nadruk derhalve op het beginsel, „*la défense c'est le feu qui arrête*”. Wij vestigen de aandacht op „opvolgende lijnen”, omdat daarmee het reglement tegemoet wil komen aan de betrekkelijke geringe vuuruitwerking van iedere lijn. Iedere lijn op zich zelf moet dicht bezet zijn, niet alleen ter wille van een zoo groot mogelijke vuuruitwerking, maar ook om in het zenuwslopende boschgevecht over veel manschappen te beschikken bij het handgemeen. Wij zijn het met schr. eens, dat het boschgevecht meer dan elders de gelegenheid biedt tot het uitvoeren van tegenstooten en tegenaanvallen. Zeer zeker zal de commandant ter plaatse, dit middel hier beter kunnen aangrijpen dan in het open veld. Om echter den nadruk van de verdediging naar den tegenstoot en tegenaanval te verplaatsen, is o.i. niet juist. De aanval in het bosch is ontegenzeggelijk veel moeilijker dan in het open veld, terwijl juist de verdediging veel meer voordeelen biedt. Daarom ook hier het beginsel, dat de kracht der verdediging voornamelijk berust op het vuur, niet loslaten.

Revue d'infanterie, December 1935.

B. K.

TACTIEK.

a. Het wezen der tactiek.

Het wezen der tactiek is het nemen van een „*besluit*”. Vervolgens moet dit besluit in één of meer korte duidelijke bevelen worden kenbaar gemaakt aan degenen, die het moeten uitvoeren.

De man, die geen besluiten kan of durft nemen, zal als tacticus een volkomen mislukking zijn. Zijn verstand mag nog zoo goed zijn, als commandant is zoo'n man *gevaarlijk*, omdat aarzeling het leven van al zijn ondergeschikten kan kosten. *Niets is in den oorlog zoo fataal als besluiteloosheid*. Bij de opleiding van kader en officieren en vooral bij de vorming van hogere Commandanten moet *karaktervastheid* het eerste zijn, waarop wordt beoordeeld. Liederen, die zich hebben doen kennen als „*ja-broers*”, moeten nooit een leidende positie in het leger kunnen innemen.

b. Tactiek als wetenschap.

Naast de karaktereigenschappen, die den commandant in staat stellen, om, op veelal onvolledige gegevens, een „*besluit*” te durven nemen, moet een zoodanige *geschooldheid in het beoordeelen van gegevens* bestaan, dat men inderdaad van tactiek als wetenschap mag spreken. Deze wetenschap is levend, omdat zij voortdurend met menschen en menschelijke uitingen heeft rekening te houden. De tactische wetenschap kent twee scherp gescheiden fasen en wel:

1°. het verkrijgen en opmaken der gegevens, waarop het „*besluit*” wordt gebaseerd;

2°. het interpreteren van de verkregen gegevens en het verwerken daarvan in het besluit.

De gegevens zijn echter nooit geheel volledig. Bovendien zijn er nog tallooze „*imponderabilia*”, die het besluit beïnvloeden, zoodat de interpretatie van gegevens altijd risico's inhoudt. Maar dit geeft juist den doorslag, want een Commandant die geen risico's durft aanvaarden, m.a.w. slechts zijn besluit wensch te nemen, wanneer hij *alles* weet, neemt *nooit* een besluit en is verslagen, in afwachting van de laatste nog *net* ontbrekende gegevens. Daarom moet men *leeren* om besluiten te nemen op gegevens waarvan men van te voren weet, dat zij niet *alles* geven wat men wensch. De rest moet men door volledige beheersching van hetgeen met de bestaande middelen is te bereiken en met een logische beoordeeling van den toestand, aanvullen. Dit verkrijgt men door *intensieve bestudeering van de krijgsgeschiedenis*. Bij deze studie ziet men op welke gegevens beslissingen werden genomen, tevens kan men beoordeelen in hoeverre

de genomen beslissing juist was, dus hoe de ontbrekende gegevens logisch in het raam van hetgeen bekend was, werden ingepast, terwijl men daarnaast een indruk krijgt van de factoren, die *niet* waren te voorzien en waardoor een operatie mislukte óf waardoor ondanks een verkeerd besluit, tóch nog succes werd behaald. De geest kan dus zeer geoefend worden in deze richting, mits men zich er voor hoede statistieken van de bestudeerde gevallen te gaan aanleggen, om ze daarna schematisch op andere gevallen te gaan toepassen. Geen twee menschen zijn gelijk, terreinen evenmin, noch de omstandigheden. *Elk geval dient op zichzelf te worden beoordeeld!*

Hij, die daarvoor de karaktereigenschappen heeft, kan in de tactiek veel bereiken, maar wil hij de ontzaggelijke verantwoordelijkheid van een aanvoerder goed kunnen dragen, dan zal hij *volledig op de hoogte moeten zijn van het gebruik van alle hem ten dienste staande middelen en de organisatie daarvan en op de hoogte moeten blijven van alle veranderingen en nieuwigheden, ook bij den tegenstander van morgen.*

Stilstand is in dit opzicht méér dan achteruitgang, het kan zelfmoord worden. Bij dit alles dient men zich *voortdurend te oefenen in het nemen van tactische besluiten.* Dit leert men slechts door het veel te doen. Schr. hecht in dit verband zeer veel waarde aan *oefeningen met twee partijen.* Daar komt bij den strijd tusschen de „willen” der wederzijdsche commandanten het karakter als een open boek naar voren. De oefeningen moeten echter zoodanig worden geleid, dat de partijcommandanten geheel vrij in hun „beslissingen” blijven. Het leiden van een dergelijke oefening is echter zeer moeilijk en eischt van den leider een volmaakt tactisch inzicht om de genomen maatregelen juist te beoordeelen en de wederzijdsche partijcommandanten de gegevens te verstrekken, die in overeenstemming zijn met de eigen besluiten en die van de tegenpartij.

c. De beginselen der tactiek.

Het aantal axioma's in de tactiek is zeer beperkt.

Deze zijn:

- 1°. de allesbeheerschende wil van den commandant om de tegenpartij te vernietigen;
- 2°. steeds actief zijn. *Iets* doen, is *altijd* beter dan *niets* doen;
- 3°. op de plaats waar men de beslissing wenscht te behalen, zoo sterk mogelijk zijn;
- 4°. zooveel mogelijk de verrassing zoeken en er voor waken, zelf verrast te worden.

Deze wetten zijn door alle eeuwen heen, ondanks alle wijziging in bewapening, hetzelfde gebleven en zij zullen het blijven ook.

Overigens is tactiek een levende wetenschap en oefenen nieuwe vindingen hun invloed uit op de toepassing der beginselen. De logica, gebaseerd op de ervaringen van den laatsten oorlog, moet dan de juiste toepassing dezer middelen vinden en, indien noodig, bestaande opvattingen wijzigen of geheel nieuwe methodes aan bestaande toevoegen.

Revue d'infanterie, Januari 1936.

B. K.

HET PANTSERWAPEN IN HET DUITSCHE LEGER.

Zoals bekend zijn in het Duitse leger, onmiddellijk nadat de bewapeningsvrijheid was hernomen, *pantserdivisiën* opgericht, zulks in tegenstelling met Frankrijk, waar men de vechtwagens organiek niet in hooger verband dan het bataljon heeft samengevat.

De Duitse organisatie berust op de volgende denkbeelden omtrent de *taak* der vechtwagens.

1. *Optreden als zelfstandige beweeglijke groote eenheden* teneinde een beslissing voor te bereiden door omvattend optreden en deze uit te buiten door de vervolging.

2. *Optreden als doorbraakwapen in den aanvalsslag*, teneinde op het zwaartepunt van den aanval het vijandelijke artillerie- en mitrailleurvuur uit de diepte van 's vijands stelling te onderdrukken, terwijl de infanterie in de voorste zône strijdt tegen de aldaar opgestelde vuurorganen. Dit eischt eveneens massaal optreden, los van de infanterie.

3. *Optreden als hulpwapen van de infanterie.* Hierbij moeten de vechtwagens in kleinere eenheden optreden. Dit is echter een *neventaak*, die zich voordoet bij voorhoede-gevechten, bij gevechten tegen zwakken weerstand, enz. De taken onder 1 en 2 zijn hoofdzaak.

Militär Wochenblatt, 25 Juni 1936.

C.

HET TERREIN ALS AFWEERMIDDEL VAN GEMECHANISEERDE EENHEDEN.

De beteekenis van het terrein in den afweer van gemechaniseerde strijdkrachten wordt algemeen erkend. Dikwijls treft men echter onjuiste meeningen aan omtrent de waarde van verschillende terreinen in dit opzicht. Zulks komt — zegt de Schr. in onderstaand tijdschrift — omdat in slechts weinig garnizoenen gelegenheid bestaat om met de vechtwagens te oefenen. Herhaalde *demonstraties van vechtwagens* in de andere garnizoenen is de minste eisch, dien men in dit opzicht mag stellen. (Deze eisch klemt voor ons leger, dat in dit opzicht vrijwel zonder eenige ervaring is, nog veel meer. C.).

Tegen *hedendaagsche vechtwagens* geven slechts de volgende terreinen werkelijke bescherming.

- Bergterrein met steile hellingen, groote hoogteverschillen en dichte begroeiing;
- Uitgestrekte aaneengesloten moerasgebieden;
- Uitgestrekte boschtereinen, vooral indien zij slecht zijn onderhouden en arm aan wegen;
- Waterloopen van minstens 6 m breedte en 1 m diepte, liefst met steile kanten zooals veelal bij kanalen;
- Dicht bebouwde industrie- en mijnstreken.

Uit deze opsomming blijkt tevens, dat terreinen, die ongunstig zijn voor vechtwagens, dit eveneens zijn voor cavalerie, zoodat de uitdrukking „Kampfwagensicheres Gelände-Kavallerie Gelände” onjuist is.

Militär Wochenblatt, 25 Oct. 1936.

C.

HET GEBRUIK VAN ROOK DOOR DE INFANTERIE.

Dit artikel van „X” komt tegemoet aan het gemis van een desbetreffend voorschrift. In het algemeen is de inhoud in overeenstemming met ons *Rookvoorschrift*. Bij de verdediging echter wordt aanbevolen bij een vew. aanval de stelling in te nevelen, zulks is van meer belang naarmate de stelling minder volledig is georganiseerd.

Door deze inneveling wordt de bewegingsvrijheid der vews. zeer beperkt en raakt het verband tusschen vews. en infanterie spoedig verloren.

Revue d'infanterie, Augustus 1936.

A. P.

BETALING ABONNEMENT 1e KWARTAAL 1937

Tot 6 Jan. a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 1e Kwartaal 1937 à f 2.50 (Binnenland) te voldoen per postwissel of door overschrijving op postrekening 44715 ten name van MOORMAN's PERIODIEKE PERS N.V. Den Haag, met duidelijke vermelding waarvoor het bedrag bedoeld is.

Na dien datum zal over het abonnement, verhoogd met 15 cent incasso-kosten, per kwitantie worden beschikt.

BAND 1936

Voor den jaargang 1936 worden weder oranje linnen banden beschikbaar gesteld.

Toezending volgt uitsluitend na ontvangst van f 1.30 per postwissel of na overschrijving op postrekening 44715 ten name van MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V.

HET TERREIN ALS AFWEERMIDDEL VAN GEMECHANISEERDE EENHEDEN.

De beteekenis van het terrein in den afweer van gemechaniseerde strijdkrachten wordt algemeen erkend. Dikwijls treft men echter onjuiste meeningen aan omtrent de waarde van verschillende terreinen in dit opzicht. Zulks komt — zegt de Schr. in onderstaand tijdschrift — omdat in slechts weinig garnizoenen gelegenheid bestaat om met de vechtwagens te oefenen. Herhaalde *demonstraties van vechtwagens* in de andere garnizoenen is de minste eisch, dien men in dit opzicht mag stellen. (Deze eisch klemt voor ons leger, dat in dit opzicht vrijwel zonder eenige ervaring is, nog veel meer. C.).

Tegen *hedendaagsche vechtwagens* geven slechts de volgende terreinen werkelijke bescherming.

- Bergterrein met steile hellingen, groote hoogteverschillen en dichte begroeiing;
- Uitgestrekte aaneengesloten moerasgebieden;
- Uitgestrekte boschtereinen, vooral indien zij slecht zijn onderhouden en arm aan wegen;
- Waterlopen van minstens 6 m breedte en 1 m diepte, liefst met steile kanten zooals veelal bij kanalen;
- Dicht bebouwde industrie- en mijnstreken.

Uit deze opsomming blijkt tevens, dat terreinen, die ongunstig zijn voor vechtwagens, dit eveneens zijn voor cavalerie, zoodat de uitdrukking „Kampfwagensicheres Gelände-Kavallerie Gelände” onjuist is.

Militär Wochenblatt, 25 Oct. 1936.

C.

HET GEBRUIK VAN ROOK DOOR DE INFANTERIE.

Dit artikel van „X” komt tegemoet aan het gemis van een desbetreffend voorschrift. In het algemeen is de inhoud in overeenstemming met ons *Rookvoorschrift*. Bij de verdediging echter wordt aanbevolen bij een vew. aanval de stelling in te nevelen, zulks is van meer belang naarmate de stelling minder volledig is georganiseerd.

Door deze inneveling wordt de bewegingsvrijheid der vews. zeer beperkt en raakt het verband tusschen vews. en infanterie spoedig verloren.

Revue d'infanterie, Augustus 1936.

A. P.

BETALING ABONNEMENT 1e KWARTAAL 1937

Tot 6 Jan. a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 1e Kwartaal 1937 à f 2.50 (Binnenland) te voldoen per postwissel of door overschrijving op postrekening 44715 ten name van MOORMAN's PERIODIEKE PERS N.V. Den Haag, met duidelijke vermelding waarvoor het bedrag bedoeld is.

Na dien datum zal over het abonnement, verhoogd met 15 cent incassokosten, per kwitantie worden beschikt.

BAND 1936

Voor den jaargang 1936 worden weder oranje linnen banden beschikbaar gesteld.

Toezending volgt uitsluitend na ontvangst van f 1.30 per postwissel of na overschrijving op postrekening 44715 ten name van MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V.